

USPOSABLJANJE ZA ŽIVLJENJSKO USPEŠNOST

MOST DO IZOBRAZBE

Izobraževalni
program za
odrasle

Izobraževalni program za odrasle

Usposabljanje za življenjsko uspešnost – Most do izobrazbe (UŽU – MI)

Leto nastanka programa: 2002¹

Leto prenove programa: 2011

Leto revizije programa: 2020

Leto posodobitve programa: 2022²

Uredile in posodobile³: mag. Estera Možina (ACS), dr. Petra Javrh (ACS) in dr. Tina Kompere Jampani (ACS).

Jezikovni pregled: Vlasta Kunej

Oblikovanje: Larisa Hercog

Izdal: Andragoški center Slovenije

Zanj: dr. Nataša Potočnik

Leto in kraj izdaje: Ljubljana, 2022

Izdajo programa sta omogočila: Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada in Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.

Elektronska izdaja: spletna stran <https://www.acs.si/digitalna-bralnica/izobrazevalni-program-za-odrasle-uzu-mi/>

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 130639875

ISBN 978-961-7116-42-7 (PDF)

---

1 Besedilo prvotnega programa je bilo sprejeto na 17. seji Strokovnega sveta Republike Slovenije za izobraževanje odraslih 21. 5. 2002.

2 Besedilo posodobljenega programa UŽU – MI je bilo sprejeto na 114. seji Strokovnega sveta Republike Slovenije za izobraževanje odraslih, ki je potekala 15. 6. 2022. Na podlagi sklepa Strokovnega sveta za izobraževanje odraslih, je minister za izobraževanje, znanost in šport sprejel izobraževalni program za odrasle Usposabljanje za življenjsko uspešnost – Most do izobrazbe (UŽU – MI). Glej: Odredba o sprejemu izobraževalnega programa za odrasle Usposabljanje za življenjsko uspešnost – Most do izobrazbe (UŽU – MI), dne 29. 07. 2022, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ODRE2777>

3 Načrtovalci prvotnega programa: Prvotni program UŽU – MI so leta 2002 pripravile: dr. Livija Knaflič (ACS), Natalija Žalec, MAEd (VB) (ACS) in Sonja Klemenčič, prof. (ACS). Prvo prenovo programa so leta 2011 opravili: dr. Petra Javrh (ACS), mag. Estera Možina (ACS) in Manuel Kuran (ACS) in Metka Svetina, zunanja sodelavka. Revizijo programa sta leta 2020 opravili: mag. Estera Možina (ACS) in Alja Verdenik (ACS). Program so leta 2022 posodobile: mag. Estera Možina (ACS), dr. Petra Javrh (ACS) in dr. Tina Jampani Kompere (ACS).

Izobraževalni program za odrasle

USPOSABLJANJE ZA
ŽIVLJENJSKO USPEŠNOST

MOST DO
IZOBRAZBE

Vsebina

1	IME PROGRAMA	5
2	NAMEN PROGRAMA	5
3	CILJNA SKUPINA	8
4	CILJI PROGRAMA	8
5	KATALOG ZNANJA ALI VSEBINA PROGRAMA	10
5.1	Struktura in vsebinska zasnova programa	10
5.2	Katalog znanja	11
6	TRAJANJE IZOBRAŽEVANJA	25
7	IZPITNI KATALOG ALI DRUGI NAČINI PREVERJANJA ZNANJA	25
8	POGOJI ZA UDELEŽBO	25
9	POGOJI ZA NAPREDOVANJE IN DOKONČANJE PROGRAMA	26
10	ORGANIZACIJA IZOBRAŽEVANJA	26
10.1	Didaktično-metodična navodila za izpeljavo programa	26
10.2	Priporočene vsebine programa	28
10.3	Priporočene metode in oblike dela ter izvedbe programa	30
10.4	Viri za izvedbo programa	31
10.5	Priporočeno število udeležencev	31
10.6	Časovna razporeditev	31
10.7	Evalvacija programa	31
11	ZNANJE IN USPOSOBLJENOST STROKOVNIH DELAVCEV	32
12	POTRDILO O USPOSABLJANJU	33
	Literatura in viri za izvedbo programa	34

1 IME PROGRAMA

Usposabljanje za življenjsko uspešnost – Most do izobrazbe, s kratico UŽU – MI. Po vsebini je UŽU – MI javnoveljavni izobraževalni program za pridobivanje in zviševanje ravni pismenosti in temeljnih zmožnosti (16. člen ZOI-1).

2 NAMEN PROGRAMA

UŽU – MI je javnoveljavni izobraževalni program za odrasle za pridobivanje in zviševanje ravni pismenosti in temeljnih zmožnosti, po katerem se ne pridobi javnoveljavna izobrazba.

Temeljni namen programa UŽU – MI je obnovitev in pridobitev znanja, spretnosti in usmerjenosti na posameznih področjih temeljnih zmožnosti pri odraslih, za lažje obvladovanje učne snovi pri udeležbi v formalnih in neformalnih izobraževalnih programih za odrasle. Temeljne zmožnosti in pismenost so poglobitnega pomena za udeležbo v izobraževanju in za doseganje višje stopnje izobrazbe, omogočajo med drugim osvajanje učnih vsebin, izkazovanje naučenega pri preverjanju znanja in navsezadnje omogočajo uspešnost na zahtevnejšem delovnem mestu.

Zavedati se je treba, da je za uspešno izobraževanje zelo pomembna tudi dobra priprava na izobraževanje. Nekateri odrasli doživljajo pred vnovično udeležbo v izobraževanju stisko, ki je posledica šolskega neuspeha v mladosti. Vnovični neuspeh bi jih zelo verjetno odvrnil od nadaljevanja izobraževanja in šolanja. Vstop v program jim bo prinesel najpomembnejšo spremembo – bolj pozitivno izobraževalno izkušnjo, ki omogoča zadovoljitev njihove potrebe po uspešnem dokončanju šolanja. Ob tem udeleženci pridobivajo tudi druga, t. i. življenjska znanja in spretnosti ter si širijo splošno razgledanost, vse to je uporabno v vsakdanjem življenju. Življenjska znanja in spretnosti ter splošna razgledanost so kombinacije različnih zmožnosti, ki odraslim na splošno omogočajo, da postanejo osebe, ki se učijo vse življenje in rešujejo probleme, da bi lahko živele neodvisno in hkrati sodelovale v kolektivnem življenju v družbi. Življenjske spretnosti in splošna razgledanost so tesno povezani s ključnimi izzivi, s katerimi se odrasli soočajo v sodobnem življenju. To na primer pomeni, da skrbijo za svoje telesno in duševno zdravje, dejavno prispevajo k svojemu dobremu počutju ter obvladujejo svoj finančni položaj in digitalno okolje.

Nacionalna evalvacija programa UŽU – MI, ki je bila opravljena v letih od 2009 do 2010, je potrdila ustreznost namena in ciljev programa, to je obnovitev in pridobitev znanja za lažje obvladovanje učne snovi, kar naj bi povečalo možnosti za uspešno dokončanje izobraževanja oziroma začetek novega. Po ocenah učiteljev so bile za udeležene osebe najučinkovitejše jedrne vsebine programa: komunikacija, vsebine informacijsko-komunikacijske tehnologije in medosebni odnosi. Največ učiteljev je menilo, da udeležencem primanjkujejo ključna temeljna znanja in spretnosti predvsem glede strategij učenja in obvladovanja informacijsko-komunikacijske tehnologije. To so potrdili udeleženci sami, ki so zaradi udeležbe v programu UŽU – MI postali uspešnejši, saj so pridobili nove spretnosti za stike z drugimi in se zdaj znajo bolje izražati ter zastopati svoje mnenje. Večina učiteljev ni zaznala posebnih potreb udeležencev, ki jih s programom UŽU – MI ne bi mogli doseči. Večini udeležencem (96 %) je program UŽU – MI koristil, le 4 % udeležencev, ki so sodelovali v raziskavi, so odgovorili, da pridobljeno znanje ni uporabno pri delu oziroma iskanju nove zaposlitve. Glede dopolnitve znanj udeleženci v resnici niso veliko pričakovali, zelo pogosto o tem sploh »niso razmišljali«. Nekateri bi si želeli več izvedeti o prihodnji vlogi zaposlenega in pogojih v podjetjih, in sicer tako, da bi kot udeleženci UŽU – MI šli na primer na ogled v proizvodnjo. V izobraževanje se je po končanem programu UŽU – MI vpisala slaba petina udeležencev. Kar 40 % se jih je odločilo za druge tečaje, seminarje ali krožke (Javrh, 2011).

Namen programa UŽU – MI je povečanje samostojnosti in neodvisnosti udeležencev v različnih družbenih položajih, ki zahtevajo uporabo temeljnih spretnosti. Programa se prostovoljno udeležujejo udeleženci s primanjkljaji na področju temeljnih spretnosti oziroma tisti, ki se zavedajo odgovornosti za osebni razvoj ter so motivirani za izboljšanje svojega ekonomskega in socialnega položaja. V programu ne gre zgolj za prenašanje znanja ali urjenje spretnosti, temveč za priložnost posameznika, da v konkretnem položaju izkusi dejavno vlogo pri ustvarjanju znanja in uporabi temeljnih spretnosti. V učnem procesu udeleženec sam, z učiteljem, drugimi udeleženci in drugimi sodelujočimi premisli, ovrednoti in posploši izkušnjo, ki si jo je pridobil. Tako udeleženec poleg dejstev in vsebine ponotranji tudi načela, postopke in tehnike, ki jih uporablja kritični mislec, pa tudi usmerjenost in odnos do učenja ter načine in postopke ustvarjalnega učenja.

Program UŽU – MI je eden od vrste javnoveljavnih programov za zviševanje pismenosti in temeljnih zmožnosti, ki slonijo na izvirnem slovenskem modelu izobraževanja ranljivih skupin odraslih in aktualnih potrebah odraslih udeležencev. S programom UŽU – MI in drugimi programi iz sklopa programov Usposabljanje za življenjsko uspešnost sledimo uveljavljenemu izvirnemu modelu izobraževanja ranljivih skupin v Sloveniji. Udeleženci v programu v resnici pridobijo tudi temeljno znanje pismenosti (branje, pisanje, računanje in digitalne spretnosti). To so spretnosti, ki se razvijejo ob zadovoljevanju posebej izpostavljene potrebe, poimenujemo jo lahko »izhodiščna potreba«. Zaradi pazljivo strukturiranih dejavnosti v programu udeleženci tudi berejo, čeprav te dejavnosti načeloma v vsakdanjem življenju ne marajo in je ne obvladajo dobro; pripovedujejo in sporočajo svoja stališča, čeprav se težko izrazijo; izračunavajo konkretne podatke, čeprav so pozabili šolsko matematiko in računske operacije; uporabljajo digitalne medije za sporočanje in urejanje zadev – vse to počnejo zato, ker želijo izpolniti svojo potrebo. Ta je v izhodišču posameznega programa posebej poudarjena, udeleženci pa se ob pomoči učiteljev in mentorjev vedno znova vračajo k njej. Spretnosti branja, pisanja, računanja in digitalne spretnosti se s tem postavijo na svoje pravo mesto – so le orodje, sredstvo za zadovoljitev potrebe. Niso več cilj sam na sebi. Programi so različni, njihovi kurikuli omogočajo obširnejše ali skromnejše urjenje teh spretnosti, vendar nikoli z namenom, da bi udeleženec na koncu dobil oceno, koliko zna brati, pisati ali računati. Ocenjuje se sam, po rezultatu, povezanem z »izhodiščno potrebo«. Posredno ga oceni tudi okolje, po dosežkih. Spremembo oziroma dosežke mu priznajo soudeleženci, učitelji, družina. S posodobitvijo programov pa se odpirajo še nove možnosti: priznanje naj bi končno udeleženec dobil v tudi izobraževalnem sistemu, in sicer s priznavanjem posameznih delov zmožnosti (javnoveljavna listina, primerjava s Slovenskim ogrodjem kvalifikacij), (Javrh, 2011).

Pri opredeljevanju področij temeljnih zmožnosti udeleženih v programu UŽU – MI in v drugih programih UŽU smo se v Sloveniji oprli na Evropski referenčni okvir ključnih kompetenc, ki je bil januarja 2018 revidiran, junija 2018 pa je bilo izdano Priporočilo Sveta o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje. V Sloveniji se je uveljavil nekoliko drugačen prijem pri izboru temeljnih možnosti kot v evropskih političnih pobudah. Izbor izhaja iz dvajsetletnih izkušenj slovenskih strokovnjakov pri izvajanju programov izobraževanja za ranljive skupine. Izbranih in v model umeščenih je osem temeljnih zmožnosti: sporazumevanje v maternem jeziku (tudi jedrna pismenost), sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti, matematične zmožnosti, digitalna pismenost, učenje učenja, socialne in državljanske zmožnosti, samoiniciativnost in podjetnost ter kulturna zavest in izražanje. Za razvijanje konkretnega procesa učenja pa sta opredelitev modela temeljnih zmožnosti in sam izbor osnovnih in prečnih temeljnih zmožnosti presplošna. Zato je pri razvijanju in še posebno pri izpeljevanju izobraževalnih programov nujno izhajati iz spoznanj o izobraževalnih potrebah in interesih posamezne ciljne skupine. Tako so v programu UŽU – MI poudarjene temeljne zmožnosti učenje učenja, digitalna pismenost ter socialne in državljanske zmožnosti. Matematične zmožnosti, sporazumevanje v maternem jeziku (jedrna pismenost) in tujih jezikih so nekoliko manj izrazite. Druge temeljne zmožnosti, samoiniciativnost in podjetnost ter kulturna zavest in izražanje, se v programu sicer prav tako krepijo, a se razvijajo ob obravnavi posameznih vsebin.

Potrebe po pridobivanju tovrstnih znanj in spretnosti pri nekaterih skupinah odraslih so bile ugotovljene z nacionalnimi raziskavami pismenosti (2000) in spretnosti odraslih (2016) ter z nacionalno evalvacijo javnoveljavnih programov (2010). Utemeljene pa so tudi v nacionalnih in nekaterih evropskih dokumentih. S programi za razvoj pismenosti in temeljnih zmožnosti in s tem tudi s programom UŽU – MI podpiramo uresničevanje 5. člena Zakona o izobraževanju odraslih (ZIO-1), (Uradni list RS, št. 6/18 in 189/20-ZFRO), ki določa cilje javnega interesa, predvsem pa tehle ciljev: 1/ omogočati dostop do kakovostnih izobraževalnih in učnih možnosti; 2/ omogočanje splošnih in poklicnih zmožnosti za osebno rast, aktivno delovanje v skupnosti in na trgu dela; 10/ spodbujati nižje izobražene in druge ranljive skupine na trgu dela za izobraževanje in učenje. Pa tudi uresničevanje prednostnih ciljev Resolucije o nacionalnem programu izobraževanja odraslih 2021–2030 (v pripravi): 1/ povečati udeležnost odraslih v vseživljenjskem učenju; 2/ zvišati raven temeljnih zmožnosti in izboljšati splošno izobraženost; 5/ izboljšati in okrepiti podpirne dejavnosti za učenje in udeležbo v izobraževanju.

Usmeritve nacionalnih razvojnih dokumentov na področju zviševanja ravni pismenosti in temeljnih zmožnosti izhajajo iz ugotovitev zaporednih raziskav pismenosti (2000) in spretnosti odraslih (2016). Če pogloblje pogledamo izsledke aktualne raziskave Spretnosti odraslih – PIAAC (2016) o stanju spretnosti v populaciji, ugotovimo, da se Slovenija se umešča med države z največjim deležem aktivnega prebivalstva (od 16 do 65 let) na najnižjih ravneh spretnosti, večje deleže nizko usposobljenih od Slovenije imajo v Evropi samo še Španija, Grčija in Italija. Pri tem poudarjamo, da je raziskava z mednarodno primerljivo metodologijo merila tiste spretnosti odrasle populacije, ki so nujno potrebne za uspešno vključevanje na trg delovne sile in za participacijo v družbi. Med drugim je bilo v raziskavi Spretnosti odraslih – PIAAC ugotovljeno, da ima tretjina oseb, starih od 16 do 65 let, v Sloveniji – to pomeni skoraj 400.000 odraslih – tako nizko raven besedilnih in matematičnih spretnosti, da jih to ovira pri delu in vključevanju v družbo. Še bolj zaskrbljujoče je, da bo polovica teh oseb morala biti na trgu dela še vsaj 10 let, nadaljnjih 140.000 oseb pa vsaj še 20 let. Po rezultatih raziskave Spretnosti odraslih – PIAAC so ti odrasli zmožni brati le kratka in preprosta besedila in uspešno uporabljati le preproste matematične operacije. Med temi sta dve tretjini starejših od 45 let in nižje izobraženih (OECD, 2017).

Nadaljnje analize in študije podatkov iz raziskave Spretnosti odraslih – PIAAC so pokazale, da je višja raven spretnosti tesno povezana z višjo ravni produktivnosti, zaposlovanja in prihodkov. Spretnosti so prav tako temeljnega pomena pri spodbujanju družbenega sodelovanja in vključevanja, saj ljudje z višjimi spretnostmi bolj zaupajo institucijam, so dejavnejši v državljskem in političnem življenju in so bolj zdravi (Javrh, 2017). Zdaj ni nobenega dvoma več, da neustrezno razvite temeljne zmožnosti in šibka pismenost odraslih najbolj prizadenejo socialno prikrajšane. Pri tem ni največji osebni in družbeni problem to, da so posamezniki za svoje delo slabo plačani in živijo na robu družbe, temveč da so bili prikrajšani za možnost, da bi se osebno razvili in primerno izobrazili, zato ne morejo izkoristiti priložnosti, ki jim jih ponuja okolje. V Sloveniji je pojav neustrezno razvitih pisnih spretnosti odraslih množičen, zato ga je mogoče reševati samo z množičnim izobraževanjem ter usklajenimi ukrepi na osebni, socialni in politični ravni (Drofenik, v Javrh, 2011, str. 133). Čas, v katerem živimo, zahteva od posameznikov ne le soočanje z nenehnimi spremembami v vsakdanjem in delovnem življenju, temveč tudi pripravljenost in zmožnost sooblikovati spremembe za razvoj demokratičnih družb in blaginjo ljudi.

3 CILJNA SKUPINA

Ciljno skupino predstavljajo manj izobraženi odrasli, ki želijo pridobiti ali obnoviti znanja in spretnosti, da bi se lahko udeležili nadaljnjega formalnega pa tudi neformalnega izobraževanja.

Za večino manj izobraženih je udeležba v izobraževanju življenjska prelomnica: pri nekaterih od njih je minilo veliko let, odkar so se prenehali šolati, v tem času so del znanja pozabili, nekaj ga je zastaralo, posamezne spretnosti, ki jih redkeje uporabljajo, je treba obnoviti ali celo znova pridobiti. Za uspešno izobraževanje je zelo pomembna dobra priprava na izobraževanje. Nekateri odrasli doživljajo pred vnovičnim šolanjem stisko, ki je posledica šolskega neuspeha v mladosti. Vnovični neuspeh bi jih zelo verjetno odvrnil od nadaljevanja šolanja. Zato je za ohranjanje motivacije za izobraževanje in doseganje začetnih uspehov zelo pomembno, da so udeleženci deležni ustrezne priprave na nadaljevanje izobraževanja.

Izvirno so načrtovalci programa UŽU – MI predvideli, da se ga bodo udeleževali odrasli temile značilnostmi, ki so se v izvajanju programa v celoti potrdile: manjša motiviranost za izobraževanje (šibka splošna poučenost, slabe izkušnje s šolanjem), pomanjkljive spretnosti v komunikaciji, iskanju in izbiri informacij ter na splošno pri dejavnem vključevanju v širšo družbeno skupnost ter pomanjkljivo poznavanje učnih tehnik. Pri odraslih, ki so brezposelni in se nameravajo nadalje izobraževati, bi lahko zaradi položaja, v katerem so se znašli, pričakovali še: slab gmotni položaj, neugodne psihosocialne učinke izključenosti iz delovnega okolja (depresivnost), pomanjkljivo obveščenost o možnostih za izobraževanje in zaposlovanje, obremenjenost z delovnimi in družinskimi obveznostmi ter pomanjkanje prostega časa.

Tudi evalvacija programa UŽU – MI 2009–2010 je pokazala, katere skupine odraslih lahko pričakujemo v programu UŽU – MI. Med 1400 udeleženci tega programa (v letih 2004–2009) jih je bila polovica iz podeželskega okolja, vpisovale so se predvsem ženske (le slaba tretjina udeležencev je bila moških), tudi v srednjih letih. Petina udeležencev je že končala štiriletno poklicno, strokovno ali splošno srednjo šolo ter je želela osvežiti in pridobiti nekatera temeljna znanja in spretnosti. Več kot polovica vseh vpisanih je bila ob vpisu brezposelna, od zaposlenih pa je bilo največ udeležencev zaposlenih v različnih storitvenih dejavnostih in v proizvodnji. Po mnenju učiteljev v programu UŽU – MI so bila poglobljena pričakovanja udeležencev povezana predvsem s pomočjo pri iskanju zaposlitve oziroma s pomočjo pri udeležbi v izobraževanju. Najpogostejša poglobljena pričakovanja udeležencev pa so v resnici kombinacija več ciljev: dokončanje šole, obnovitev znanja in novo izobraževanje (Evalvacija javnoveljavnih programov, 2009).

4 CILJI PROGRAMA

Temeljni cilj programa je obnovitev in pridobitev spretnosti in znanja za lažje obvladovanje učne snovi; to povečuje možnosti za uspešno dokončanje šolanja in udeležbo odraslega v vseživljenjskem učenju.

Širši cilji programa so:

- ▶ Sprememba izobraževalne izkušnje udeleženih in spremembe osebnih prepričanj,
- ▶ Izboljšanje jedrne pismenosti (branje, pisanje, digitalnih in matematičnih spretnosti),
- ▶ Izboljšanje samopodobe ter oblikovanje novih načrtov za prihodnost.

Za izpolnitev teh ciljev so predvideni poudarki v nekaterih temeljnih zmožnostih. Najbolj poudarjene temeljne zmožnosti v programu UŽU – MI so zmožnosti učenje učenja, digitalna pismenost ter

socialne in državljanske zmožnosti. Matematične zmožnosti in sporazumevanje v maternem jeziku (jedrna pismenost) in tujih jezikih so nekoliko manj izrazite. Druge temeljne zmožnosti (samoiniciativnost in podjetnost ter kulturna zavest in izražanje) se v programu sicer prav tako krepijo, a se razvijajo ob obravnavi posameznih vsebin. Cilji programa se uresničujejo z razvijanjem temeljnih zmožnosti. Splošni cilji so opredeljeni glede na poudarjene temeljne zmožnosti v programu UŽU – MI in zajemajo poleg opredeljenih znanj in spretnosti tudi spremembe v držki in odnosu do učenja in izobraževanja.

Z osvojitvijo temeljne zmožnosti učenje učenja bo odrasli dosegel tele cilje:

- ▶ zmožen bo zavestne odločitve, da bo zapustil znano okolje in se prepustil novim izkušnjam;
- ▶ sebe bo pripravljen videti tudi kot odraslega učenca;
- ▶ svoj osebni napredek bo povezoval tudi z učenjem in ob tem razumel pomembnost te zmožnosti za osebno življenjsko uspešnost;
- ▶ določil bo učne cilje in poti, kako jih bo dosegel, si pridobil nova znanja in okreplil že pridobljena;
- ▶ zavedal se bo rezultatov svojega učenja;
- ▶ naučeno bo uporabil v novih položajih;
- ▶ pridobil bo splošno poučenost o procesih učenja, pomnjenja, motivacije, koncentracije ipd.

Z osvojitvijo temeljne zmožnosti digitalna pismenost bodo odrasli dosegli tele cilje:

- ▶ samostojna uporaba informacijske tehnologije ne glede na starost;
- ▶ poznavanje različnih (najbolj uporabljenih) informacijskih virov;
- ▶ kultiviranje potrebe po informiranosti;
- ▶ strategije iskanja informacij;
- ▶ ovrednotenje informacije in kritičen odnos do nje (npr. pri navezovanju stikov, iskanju informacij ter tudi pri komunikaciji znamo izkoristiti prihranek časa in denarja);
- ▶ znanje o standardih komuniciranja v e-okolju;
- ▶ splošna poučenost pomenu sodobne digitalne pismenosti za odraslega ne glede na starost in izobrazbo.

Z osvojitvijo socialnih in državljskih zmožnosti bo odrasli dosegel tele cilje:

- ▶ usposobljen bo za dostop do institucij, saj pozna temeljne prvine državljanstva (npr. pripadnost, temeljne pravice in svoboščine);
- ▶ navezoval bo stike z drugimi ter s tem vse življenje prepoznaval različne položaje in kulture;
- ▶ sodeloval bo v javnem življenju ter sprejemal aktivno vlogo državljana na osebni in medosebni ravni;
- ▶ zmožen bo sporazumevanja v različnih okoljih, strpnosti, izražanja in razumevanja različnih pogledov, pogajanja z ustvarjanjem zaupanja in sočustvovanja;
- ▶ spoštoval bo različnost drugih ter bo pripravljen premagovati predsodke in sklepati kompromise;
- ▶ zavzemal se bo za spoštovanje človekovih pravic, enakost, ki je podlaga za demokracijo, spoštovanje, ter razumevanje razlik v prepričanjih ali etnični pripadnosti;
- ▶ usposobljen bo za dostop do institucij, saj bo poznal temeljne elemente državljanstva (politični vidik, temeljne pravice in svoboščine ter državljske vrline).

Z osvojitvijo matematičnih zmožnosti bo odrasli dosegel tele cilje:

- ▶ zmožen bo samostojno, pravilno in učinkovito uporabiti osnovno matematično znanje v

množici vsakodnevnih okoliščin;

- ▶ obvladal bo številsko predstavljalnost, na primer poznavanje števil, razmerij in sklepanje o razmerjih, merjenje, obliko in prostor, geometrijo, obdelovanje podatkov;
- ▶ razumel bo položaje v resničnem življenju, v katerih je potrebna matematična dejavnost, na primer osmišljanje števil, uporaba matematičnega jezika, razumevanje in uporaba preprostih formul, ocenjevanje in izvajanje natančnih izračunov, uporaba orodij za računanje (npr. kalkulator, digitalne tehnologije);
- ▶ pripravljen bo sprejeti nove matematične informacije;
- ▶ pridobil bo znanje o splošni poučenosti o prisotnosti matematike v vsakdanjem življenju in pomenu poznavanja temeljnih matematičnih operacij za življenjsko uspešnost.

Z osvojitvijo temeljne zmožnosti sporazumevanja v maternem jeziku (jedrne pismenosti) bo odrasli dosegel te cilje:

- ▶ obnovil in razvil bo spretnosti za govorno sporazumevanje in poslušanje;
- ▶ obnovil bo temeljne bralne spretnosti;
- ▶ obvladal bo pisno sporazumevanje;
- ▶ pridobil bo znanje za iskanje, izbiro in rabo informacij;
- ▶ pridobil bo znanje o splošni poučenosti o pomenu razvoja in uporabe sporazumevalnih zmožnosti.

Z osvojitvijo temeljne zmožnosti sporazumevanja v tujih jezikih in jezikovnih zmožnosti bo odrasli dosegel te cilje:

- ▶ razumeval bo zamisli drugih;
- ▶ predstavljal bo svoje zamisli;
- ▶ razvil bo spretnosti pogovarjanja in dogovarjanja;
- ▶ upošteval bo kontekst in kulturo sogovornika;
- ▶ pridobil bo znanja o splošni poučenosti o pomenu znanja tujih jezikov za vključevanje v sodobno družbo.

Raven znanja in spretnosti, ki jih odrasli pridobijo programu UŽU – MI, je primerljiva s Slovenskim okvirom kvalifikacij (SOK). Znanje in spretnosti so opredeljeni na minimalni in optimalni ravni za vsako od temeljnih zmožnosti, izraženi so v obliki opisnikov. Tako sta vzpostavljeni dve referenčni točki razvoja. To seveda ne pomeni, da se temeljna zmožnost razvija samo v razponu od minimalne ravni do optimalne (to sta pravzaprav samo prvi dve ravni, ki se nadgrajujeta). Ti dve ravni pomenita izhodišče, s katerim je načrtana pot nadaljnjega razvoja temeljne zmožnosti. To izhodišče se ujema z opisniki Slovenskega ogrodja kvalifikacij do tretje oziroma četrte, ponekod tudi pete ravni. (Javrh, 2013, str. 32).

5 KATALOG ZNANJA ALI VSEBINA PROGRAMA

5.1 Struktura in vsebinska zasnova programa

Program UŽU – MI je zasnovan enovito po vsebinskih sklopih, ki izhajajo iz poudarjenih in manj poudarjenih temeljnih zmožnosti. Obsega obvezni in odprti del, ki ga določa izvajalec programa. Program ne obsega izbirnega dela. Odprti del programa izvajalec programa opredeli v izvedbenem načrtovanju programa ter ga prilagodi posebnostim in potrebam ciljne skupine. Pri pripravi kataloga znanja za odprti del programa izvajalec upošteva izhodišča za pripravo javnoveljavnih programov za odrasle (ACS, 2020), sprejme pa ga strokovni organ pri izvajalcu programa.

Preglednica: Vsebinski sklopi programa UŽU – MI

PROGRAMSKA ENOTA	ŠTEVILO UR
A – Obvezni del programa	
Učenje učenja	20
Digitalna pismenost	20
Socialne in državljanske zmožnosti	10
Matematične zmožnosti	10
Sporazumevanje v maternem jeziku (jedrna pismenost)	10
Sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti	10
Skupaj A	80 ur
B – Izbirni del programa	
Skupaj B	0 ur
C – Odprti del programa	
Skupaj C	20 ur
Skupaj A + B + C	100 ur

5.2 Katalog znanja

5.2.1 Poudarjene temeljne zmožnosti v programu UŽU – MI

Udeleženci v programu UŽU – MI razvijajo vse temeljne zmožnosti, vendar ne vseh enako. Poudarjeno se program osredinja na te temeljne zmožnosti:

UČENJE UČENJA

Področja temeljne zmožnosti so:

- ▶ Priprava na učenje,
- ▶ Izvajanje učenja,
- ▶ Spremljanje učenja.

DIGITALNA PISMENOST

Področja temeljne zmožnosti so:

- ▶ Digitalno okolje,
- ▶ Informacije in komuniciranje,
- ▶ Digitalno ustvarjanje,
- ▶ Varnost,
- ▶ Umetna inteligenca in robotizacija.

SOCIALNE IN DRŽAVLJANSKE ZMOŽNOSTI

Področja temeljne zmožnosti so:

- ▶ Moje in tvoje pravice in dolžnosti,
- ▶ Pridobivanje in preverjanje informacij,
- ▶ Dobro zame in za družbo,
- ▶ Sodelovanje z drugimi,
- ▶ Spoštovanje sebe in drugih,
- ▶ Skrb za prihodnje generacije.

MATEMATIČNE ZMOŽNOSTI

Področja temeljne zmožnosti so:

- ▶ Števila in računske operacije,
- ▶ Obdelava podatkov,
- ▶ Odnosi med količinami,
- ▶ Geometrija in merjenje.

SPORAZUMEVANJE V MATERNEM JEZIKU (JEDRNA PISMENOST)

Področja temeljne zmožnosti so:

- ▶ Branje,
- ▶ Pisanje,
- ▶ Poslušanje in govorjenje.

SPORAZUMEVANJE V TUJIH JEZIKIH IN JEZIKOVNE ZMOŽNOSTI

Področja temeljne zmožnosti so:

- ▶ Branje,
- ▶ Pisno izražanje,
- ▶ Govorno razumevanje in izražanje,
- ▶ Učenje učenja tujega jezika.

5.2.2 Opredelitev znanja in spretnosti v programu UŽU – MI¹

Znanje in spretnosti v programu UŽU – MI so opredeljeni na dveh ravneh zahtevnosti, na minimalni in optimalni ravni. Pripravljeni so v obliki opisnikov, ki pomagajo abstraktno temeljno zmožnost konkretizirati, jo narediti uporabno, predvsem pa jo »napolniti« s primeri iz vsakdanjega življenja odraslih. Temeljno zmožnost nasičujejo t. i. »jedrni opisniki«, to so opisniki, ki izražajo jedro temeljne zmožnosti in jo diferencirajo od drugih (Javrh, 2013, str. 6).

UČENJE UČENJA²

Minimalna raven doseganja temeljne zmožnosti je skromna podlaga, ki odraslemu še omogoča »preživetje« z uporabo temeljne zmožnosti učenje učenja v vsakodnevem življenju. **Optimalna raven** pomeni toliko zadovoljivo razvito temeljno zmožnost, da se odrasli ne glede na izobrazbo uspešno znajde v različnih življenjskih položajih, katerih sestavni del je učenje učenja.

PODROČJE TEMELJNE ZMOŽNOSTI	UDELEŽENEC, KI DOSEGA MINIMALNO RAVEN ZMOŽNOSTI UČENJE UČENJA, IZKAZUJE TALE ZNANJA IN SPRETNOSTI:	UDELEŽENEC, KI DOSEGA OPTIMALNO RAVEN ZMOŽNOSTI UČENJE UČENJA, IZKAZUJE TALE ZNANJA IN SPRETNOSTI:
PRIPRAVA NA UČENJE		
Ciljno učenje	Ve, kaj je ciljno učenje.	Učno gradivo je zmožen razdeliti na smiselne učne enote in jasno določiti korake do cilja.

¹ Tu so navedena znanja in spretnosti za (v tem programu) poudarjene temeljne zmožnosti. Znanja in spretnosti smo praviloma povzeli po Opisnikih temeljnih zmožnosti. Glej Literatura in viri za izvedbo programa.

² Znanja in spretnosti za temeljno zmožnost učenje učenja so vzeti iz Knjižice z opisniki Učenje učenja. Glej Literatura in viri za izvedbo programa.

Premagovanje odpora do učenja	Zaveda se pomembnosti in koristnosti vseživljenjskega učenja za osebno uspešnost v življenju.	Uči se zaradi svoje motivacije in išče priložnosti za nadgradnjo že pridobljenega znanja.
Učni slog	Pozna večsenzorno učenje.	Zmožen je izbrati sebi najustreznejši učni slog (vizualni, slušni itn.) in učenje prilagoditi izboru.
Oblike učenja	Pozna različne vrste učenja (individualno, v dvojici, skupinsko), njihove prednosti in pomanjkljivosti.	Glede na potrebe izbira ustrezne oblike učenja za čim večjo učinkovitost.
Utrjevanje znanja	Pred novim znanjem s pomočjo učitelja ali mentorja obnovi že pridobljeno znanje.	Pred učenjem z uporabo različnega gradiva samostojno sistematično preveri že pridobljeno znanje.
Tehnike pomnjenja	Spozna in preizkuša različne tehnike pomnjenja.	V vsakodnevni praksi uporablja najučinkovitejšo tehniko pomnjenja.
Časovni okvir	Se zaveda pravočasnosti učenja in s tem povezane učinkoviti učenja.	Učenje načrtuje tako, da lahko predela snov do roka, ko je predvidena uporaba tega znanja v praksi.
Iskanje virov	Uporablja literaturo kot pglaviti vir učenja.	Zna poiskati ustrezne vire vsebin za učenje z uporabo različnih pripomočkov in metod (literatura, splet, mediji itn.).
Samoocena znanja	Dobro oceni količino svojega znanja na izbranem področju.	Zna predvideti oceno svojega znanja za vsakdanjo prakso, hkrati ve, kako nadgraditi že pridobljeno znanje na nekem področju.
IZVAJANJE UČENJA		
Različna orodja za različne namene	Za potrebe učenja pozna in uporablja različna tehnološko podprta orodja (računalnik, telefon, kalkulator itn.).	Z uporabo tehnološko podprtih orodij skuša – poleg učenja – zadovoljiti tudi druge potrebe (denimo socialne, terapevtske itn.).
Tehnike učenja	Pozna in uporablja različne tehnike učenja (hitro branje, priprava miselnih vzorcev, izpisovanje pomembnih pojmov itn.).	Ugotovi, katere tehnike mu najbolj ustrezajo, jih pogosteje uporablja in tako naredi učenje prijetnejše in zabavnejše.
Izkušensko učenje	Zaveda se, da učenje ni samo sebi namen, in išče primere iz vsakdanjega življenja.	Uči se z razumevanjem, novo znanje neposredno povezuje z že pridobljenim znanjem in skuša z njim odpravljati težave vsakodnevne življenja.
Učenje v skupini	Izkusi prednosti in pomanjkljivosti skupinskega učenja.	Uporablja oblike skupinskega učenja, ki mu najbolj ustrezajo, in se na podlagi tega odloča, ali mu bolj ugaja individualno ali skupinsko učenje.
Kritično mišljenje	Vsebine kritično ovrednoti.	Vsebine kritično ovrednoti.
Analiza	Zastavlja vprašanja in raziskuje.	Opredeľjuje pojme in probleme.
Sklepanje	Preiskuje ustreznost in utemeljitev trditev in sklepov ter se izogiba poenostavitvam.	Analizira predpostavke in usmerjenost v posameznih sklepih.
Reševanje problemov	Dopušča različne interpretacije dogodkov in pojavov.	Dovoljuje nedorečenost, odprtost.
Uporaba znanja	Pridobljeno znanje uporablja v vsakdanji praksi tudi takrat, ko se faza učenja konča.	Učenje razume kot začetek izobraževalnega cikla, in ne kot konec tega: pridobljeno znanje uporablja v vsakdanjem življenju, ga po potrebi spreminja in prilagaja praksi in teoriji.
Različni viri za različne namene	Zna uporabiti različne vire (zemljevid, slovar, knjigo receptov itn.) za različne namene ali cilje učenja.	Uporablja več vrst učnega gradiva hkrati (kompas, zemljevid, učbenik o geografiji) za čim učinkovitejše učenje in pomnjenje.
Vztrajnost pri učenju	Vztraja pri učenju kljub nepriljubljeni vsebini, saj se zaveda, da bo to znanje uporabno.	Vztraja pri učenju kljub nepriljubljeni vsebini ter skuša doseči vse cilje, ki so bili zastavljeni ob pripravi na učenje.
Samodisciplina	Učenje načrtuje in dosledno sledi postavljenim ciljem.	Načrtuje, izvaja, evalvira učne cilje.
Postopnost in odgovornost	Načrtuje učenje po posameznih ciljeh, ki se nadgrajujejo.	Odgovorno načrtuje učenje po posameznih ciljeh, ki se nadgrajujejo.
Motivacija	Zna odstraniti moteče dejavnike.	Notranje je motiviran za doseganje zastavljenih ciljev.

Priprava povzetka učenja	Po vsakem učenju ali pridobivanju znanja zna na kratko povzeti bistvo vsebine.	Po vsakem učenju zna po potrebi na kratko povzeti, zapisati in pripraviti povzetek vsebine, s katero se je ukvarjal.
SPREMLJANJE UČENJA		
Refleksija učenja	Med učenjem spremlja, ali se uči aktivno (piše, riše in podčrtuje).	Ob spremljanju aktivnega učenja (pisanje, risanje in podčrtovanje) poskuša ozavestiti svojo pozornost (spremlja, ali je zbran ali ni).
Samoocena učenja	Ko se učenje konča, posameznik zna oceniti, kaj si je zapomnil in česa ne.	Poleg tega da posameznik oceni, kaj zna in česa ne, je sposoben sproti oceniti, kaj je bolj in kaj manj pomembno pri učenju za njegovo vsakdanje življenje.
Odpravljanje ovir	Zaznava ovire pri učenju in razmišlja o odpravi teh (morebitni odmor, dodatno gradivo, dodatna razlaga, hrup iz okolice).	Razumevanje ovir razširi tudi na ovire glede učenja, pri učenju oblikuje rešitve za odpravo teh in jih sproti odpravlja, da bi bilo učenje učinkovitejše.
Nagrajevanje po učenju	Po uspešnem učenju se nagradi in s tem utrdi prijetnost izkušnje (odmor, sproščeno druženje s prijatelji itn.).	Med nagrajevanjem po uspešnem učenju premisli o strategijah učenja in morebitnih izboljšavah ter nadgradnji.
Dojemanje učenja kot sposobnosti	Učenje učenja razume kot sposobnost, ki se je naučimo in jo gojimo.	Novo naučeno znanje dejavno prenaša v vsakdanje življenje in novo učno snov povezuje in uporabi pri vsakdanjih opravilih in delu.
Vrednotenje učenja	Zbira potrdila in dokazila o svojem učenju, ki jih uporablja kot spodbudo za nadaljnje učenje.	Potrdila o učenju hrani v obliki zbirne mape (portfolia), ki jo uporablja kot vodilo pri poglobljenem razmišljanju o vsebini, evalvaciji svojega dela ter kot dokazilo za priznavanje lastnega učenja.
Utrjevanje znanja	Znanje, ki ga posameznik pridobi med učenjem, pozneje utrjuje z različnim enigmatskim gradivom.	Znanje, ki ga posameznik pridobi med učenjem, pozneje utrjuje ob različnem gradivu, tudi zahtevnejšo učno vsebino (učni listi, različni slovarji itn.).

DIGITALNA PISMENOST³

Minimalna raven doseganja temeljne zmožnosti pomeni skromno podlago/temelj, ki odraslemu omogoča osnovno uporabo digitalnih aparatov in pripomočkov, kot so na primer računalniki, pametni telefoni in spletna orodja za njegovo delo in vsakodnevne potrebe. **Optimalna raven** pomeni toliko razvito zmožnost, da se odrasli ne glede na izobrazbo uspešno znajde v različnih življenjskih položajih, ki zahtevajo temeljno zmožnost digitalna pismenost – to pomeni, da lahko opravlja zahtevnejša opravila v digitalnem okolju, išče informacije in komunicira, tudi digitalno ustvarja, pozna pasti in vprašanja varnosti na spletu, je vsaj poučen o umetni inteligenci in robotizaciji.

PODROČJA TEMELJNE ZMOŽNOSTI	UDELEŽENEC, KI DOSEGA MINIMALNO RAVEN DIGITALNE PISMENOSTI, IZKAZUJE TALE ZNANJA IN SPRETNOSTI:	UDELEŽENEC, KI DOSEGA OPTIMALNO RAVEN DIGITALNE PISMENOSTI, IZKAZUJE TALE ZNANJA IN SPRETNOSTI:
DIGITALNO OKOLJE		

3 Opisniki temeljne zmožnosti digitalna pismenost so vzeti iz Knjižice z opisniki Digitalna pismenost. Glej Literaturo in reference.

Poznavanje temeljnega informacijskega znanja	Pozna osnovne digitalne naprave (stacionarni in prenosni računalnik/tablica/pametni telefon), njihove komponente (disk, grafična kartica ipd.) in običajne vhodne/izhodne enote (monitor, zvočniki, tiskalnik, projektor ipd.).	Poleg poznavanja osnovnih digitalnih naprav in njihovih komponent pozna in uporablja tudi vire za pridobivanje digitalnih zmožnosti.
Poznavanje informacijskih sistemov	Pozna osnovne operacijske sisteme (Windows, Linux, Android ipd.), ki omogočajo delovanje posamezne naprave.	Pozna vrste operacijskih sistemov in upravlja nadgradnjo teh.
Poznavanje digitalnega okolja	Poišče, organizira in shrani digitalne informacije (dokument, fotografija, avdio-/videovsebina, PPT ipd.).	Poveže se z digitalno napravo (osebni računalnik pametni telefon, tablica ipd.) in prenese podatke.
Izbira programa ali aplikacije	Izbere ustrezen računalniški program ali aplikacijo, primerno svojim potrebam/za trenutno delo.	Izbere ustrezen odprtokodni računalniški program, primeren svojim potrebam/za trenutno delo.
Povezovanje različnih tehnologij in naprav	Fotografije in avdio-/videoposnetke, ustvarjene v mobilnem telefonu, prenese v računalnik.	Obvlada povezovanje različnih naprav in prenos podatkov med njimi z uporabo ožičenega ali brezžičnega (Wi-Fi, Bluetooth) omrežja.
Uporaba e-storitev	Pozna eno ali več e-storitev in jih zna uporabljati v zasebnem življenju.	Za rešitev problema poišče možnosti e-storitve in to uporabi.
Uporaba oblčnih storitev	Razume pojem oblaka in pozna najpogostejše ponudnike oblčnih storitev (na primer DropBox, Google Drive, iCloud ipd.).	Razume namen skupne rabe podatkov v oblaku in ga uporablja.
Namestitev, posodabljanje in odstranjevanje aplikacij	Na naprave, ki jih uporablja v zasebnem življenju, namesti, na njih posodobi in z njih odstrani splošno dostopne aplikacije.	Na napravah, ki jih uporablja v zasebnem življenju, zna namestiti, z njih odstraniti in na njih posodobiti različne aplikacije.
Reševanje problemov	Prepozna tehnične težave in poišče pomoč.	Opredele tehnične probleme in jih ustrezno reši.
INFORMACIJE IN KOMUNICIRANJE		
Iskanje informacij na svetovnem spletu na različnih napravah	Poveže se s spletom in pozna/razlikuje nekaj različnih iskalnikov, ki jih ustrezno uporablja na različnih napravah. V iskalnik vpiše temo, ki ga zanima, primerja zadetke in odpre najprimernejšo stran.	Na omizju naredi bližnjico do najpogostejših spletnih iskalnikov (Google, Yahoo, Bing) in enega določi za privzetega. Najpogosteje iskane strani nastavi med »zaznamke« oziroma »priljubljeno« in upravlja zgodovino iskanja oziroma po potrebi vključi zasebno iskanje. Ugotovi, ali je naprava povezana v omrežje kabelsko ali brezžično, in pozna postopek za vključitev/ izključitev povezave.
Preverjanje verodostojnosti informacij	Informacije preveri z uporabo dodatnih virov na spletu.	Poišče podatke za stik na neki spletni strani in preveri verodostojnost pravne osebe, ki upravlja spletno stran/aplikacijo.
Komuniciranje z uporabo digitalnih naprav	V vsakdanjem življenju vsakodnevno komunicira z uporabo računalnika, tablice in pametnega telefona. Pozna možnosti družbenih omrežij kot možnost komunikacije, izmenjave informacij ter predstavljanja.	Uporablja različna orodja za spletno komuniciranje (e-pošta, klepetalnica, družbena omrežja ipd.) na različnih napravah.
Uporaba e-pošte	Komunicira (sestavi, odgovori in pošlje) po e-pošti, poslani iz računalnika/tablice/ pametnega telefona, in pri tem dodaja ali izbriše naslovnike ter vstavlja priloge.	Poleg uporabe e-pošte upravlja tudi nastavitve, sinhronizacijo, uporablja pomočnika ob odsotnosti oziroma e-poštni račun tudi ustvari.
Poznavanje net etike	Pozna osnove spletnega bontona.	V spletnih okoljih komunicira v skladu z netetiko in spletnim bontonom.
DIGITALNO USTVARJANJE		

Ustvarjanje besedil	Ustvari/odpre dokument v urejevalniku besedil, napiše besedilo, ga osnovno oblikuje in shrani.	Uporablja napredne funkcije pri posameznem izbranem računalniškem programu (sklici, kazalo, preverjanje slovnice, sledi premembam, opombe, preglednice ipd.).
Ustvarjanje preglednic	Ustvari/odpre dokument in uporablja osnovne funkcije urejevalnika preglednic (vstavi besedilo/podatke v preglednico, jih ureja, vstavi/izbriše vrstice in stolpce ipd.).	Z urejevalnikom preglednic ustvari zahtevnejše preglednice z izračuni – uporablja napredne funkcije pri posameznem izbranem računalniškem programu (formule, oblikovanje preglednic ipd.).
Ustvarjanje predstavitev	Ustvari/odpre dokument in uporablja osnovne funkcije programa za pripravo predstavitev.	Pripravi napredno predstavitev v programu za ustvarjanje predstavitev.
Ustvarjanje večmedijskih vsebin	Posname fotografijo, ustvari video-/avdioposnetek.	Pozna napredno uporabo fotografije (programi za obdelovanje fotografij) in videa (snemanje in montaža).
VARNOST		
Varovanje naprav	Zaščiti svoje naprave in razume tveganje in grožnje v digitalnem okolju.	Pozna orodja/programme za varovanje osebnih podatkov in zasebnosti za različne digitalne naprave. Pozna tveganje dostopanja drugih do njegovih digitalnih naprav (sledenje GPS, Wi-Fi, Bluetooth).
Poznavanje varnosti na spletu	Pozna načine za varovanje osebnih podatkov in zasebnosti ter zna prepoznati znake, ki kažejo na spletno prevaro.	Razume varno uporabo osebnih podatkov in povezano tveganje pri uporabi in pošiljanju. Odgovorno uporablja spletna družbena omrežja in pozna načine varovanja osebnih podatkov na teh omrežjih.
Varnostno kopiranje podatkov	Pozna orodja/programme za varnostno kopiranje podatkov (CD, ključ USB, zunanji disk ipd.) in ve, kako jih povezati z osnovno digitalno napravo, iz katere/v katero želi prenesti podatke.	Za varnostno kopiranje podatkov uporablja tudi oblačne storitve. Odpravlja napake pri prenosu in formatira naprave za shranjevanje podatkov.
Varovanje okolja	Pozna pomen in možnosti za ločevanje digitalnih naprav kot odpadkov in njihov vpliv na okolje.	Upravlja digitalne naprave v skladu z načeli varovanja okolja (npr. varčevanje z energijo, poraba podatkov, način letenja).
UMETNA INTELIGENCA IN ROBOTIZACIJA		
Poznavanje razvoja umetne inteligence		Razume pojem umetne inteligence in jo prepozna v svojem okolju.
Poznavanje navidezne/nadgrajene resničnosti		Pozna pojem navidezne/nadgrajene resničnosti in možnosti uporabe te.
Uporaba digitalne tehnologije v izobraževanju		Pozna možnosti uporabe digitalne tehnologije in jo uporablja v izobraževalnem procesu.
Poznavanje domačih in industrijskih robotov		Pozna prednosti in vlogo domačih in industrijskih robotov.
Poznavanje pojma »internet stvari«		Razume pojem »internet stvari« in sledi razvojnim težnjam na tem področju.

SOCIALNE IN DRŽAVLJANSKE ZMOŽNOSTI⁴

Minimalna raven doseganja temeljne zmožnosti pomeni skromno podlago/temelj, ki omogoča odraslemu najbolj temeljno prepoznavanje različnih družbenih vlog, zadovoljivo razvijanje socialnih odnosov in vsaj delno vključevanje v družbo ter udejanjanje državljskih pravic in dolžnosti. **Optimalna raven** pomeni toliko razvito zmožnost, da se odrasli ne glede na izobrazbo ali socialni položaj uspešno znajde v različnih življenjskih položajih, ki zahtevajo bolj razvito temeljno zmožnost. To na primer pomeni, da razume, zakaj siva ekonomija ni odgovorno ravnanje do družbe, in se ji izogiba; ve, kdaj in kako je primerno uporabiti državne simbole; sprejme odgovornost za svoje odločitve in ravnanje ter se iz njih uči; med prijatelji se odkrito zavzame za zanj pomembno vrednoto, ki so jo nekateri nameravali kršiti v njegovi navzočnosti.

PODROČJA TEMELJNE ZMOŽNOSTI	UDELEŽENEC, KI DOSEGA MINIMALNO RAVEN SOCIALNIH IN DRŽAVLJANSKIH ZMOŽNOSTI, IZKAZUJE TALE ZNANJA IN SPRETNOSTI:	UDELEŽENEC, KI DOSEGA OPTIMALNO RAVEN SOCIALNIH IN DRŽAVLJANSKIH ZMOŽNOSTI, IZKAZUJE TALE ZNANJA IN SPRETNOSTI:
MOJE IN TVOJE PRAVICE IN DOLŽNOSTI		
Poznavanje temeljnih človekovih pravic in dolžnosti	Ve, da ima zagotovljeno varstvo osebnih podatkov in človekovih pravic. Ve, da so njegove pravice omejene s pravicami drugih.	Pozna pravice in dolžnosti in jih udejanja v vsakdanjem življenju, zato tudi druge spodbuja, da vztrajajo pri tem.
Ravnanje v skladu z državljskimi pravicami in opravljanje dolžnosti	Zaveda se, da s svojim delovanjem lahko vpliva na pomembne odločitve.	Aktivno sodeluje v lokalnem okolju.
Ravnanje v skladu z državljskimi pravicami in opravljanje dolžnosti	Zaveda se, da s svojim delovanjem lahko vpliva na pomembne odločitve.	V posameznih vlogah prepozna različne načine vedenja in zna usklajevati različne vloge med seboj.
Poznavanje vlog v skupnosti	Zaveda se različnih družbenih vlog, ki jih prevzame.	V posameznih vlogah prepozna različne načine vedenja in zna usklajevati različne vloge med seboj.
Poznavanje državnih simbolov	Pozna državne simbole.	Ve, ob kakšnih priložnostih in kje uporabljamo državne simbole v vsakdanjem življenju.
Poznavanje zgodovine države	Na dela prost dan razmišlja o razlogu zanj.	Razloži pomen in zgodovinsko ozadje slovenskih državnih praznikov in zgodovinskih mejnikov.
PRIDOBIVANJE IN PREVERJANJE INFORMACIJ		
Iznajdljivost pri iskanju informacij	Pri iskanju informacij uporablja znane načine in vire informiranja o splošnem dogajanju (tiskani mediji, spletni mediji, radio, televizija, druge osebe).	Pri iskanju informacij uporablja različne medije (radio, televizija, tiskani in spletni mediji) in nove načine iskanja (spletna orodja, družbena omrežja).
Uporabnost digitalnih tehnologij	Zaveda se pomena uporabe različnih vrst digitalne tehnologije v vsakdanjem življenju.	Uri se v varni uporabi digitalnih tehnologij, uporablja različne vrste tehnologije za komunikacijo in se zaveda možnih nevarnosti.
Ocenjevanje informacij v medijih, kritičnost do virov informacij	Spremlja in preverja informacije, ki pomembno vplivajo na njegovo vsakodnevno življenje in delo.	V množici informacij, ki jih ima na voljo, si o neki temi ustvari svoje mnenje in ve, kateremu viru lahko bolj zaupa.
DOBRO ZAME IN ZA DRUŽBO		

⁴ Opisniki temeljne zmožnosti socialne in državljske kompetence so vzeti iz Knjižice z opisniki Socialne in državljske kompetence. Glej Literatura in viri za izvedbo programa.

Skrb za telesno in duševno zdravje	Načrtuje dejavnosti za zdravo življenje in kakovostno preživljanje prostega časa.	Zaveda se, da se lahko s preventivnimi zdravstvenimi programi prepreči ali pravočasno odkrije kronično bolezen.
Prepoznavanje in izražanje čustev	Razmišlja o svojih čustvih in se zaveda, da način izražanja vpliva na odnos do drugih ljudi.	Ustrezno izraža svoja čustva in sooblikuje odnose z drugimi.
Aktivno sodelovanje	Aktivno sodeluje v lokalnem okolju in pomaga z dejanji pa tudi z nasveti, s svojim znanjem in izkušnjami.	Aktivno sodeluje v okolju, zaveda se svojega znanja in spretnosti, s katerimi lahko pomaga ter uči druge.
Prevzemanje odgovornosti	Zaveda se odgovornosti za svoje odločitve in ravnanje, na primer v prometu, na javnih prostorih, pri ravnanju z odpadki.	Sprejme odgovornost za svoje odločitve in ravnanje ter se iz njih uči.
Vztrajanje pri ravnanju	Ne obupa, če ni takojšnjih rezultatov.	Uspešno premaguje ovire za doseg cilja.
Usmerjenost k postavljenemu cilju	Osredini se na cilj in naredi načrt, kako ga doseči.	Postavi si cilj, naredi načrt, ga spremlja in po potrebi prilagodi.
Soočanje z izzivi	Ne boji se sprememb, sprejema novosti.	Ve, da so spremembe potrebne zato, da napreduje, in da vsaka sprememba vodi k novi spremembi.
SODELOVANJE Z DRUGIMI		
Obvladovanje komuniciranja v skupini	Aktivno posluša sogovornika in se iskreno odziva.	Izraža se razumljivo, se odziva na povedano ter preverja, ali ga sogovornik razume.
Sodelovanje in spodbujanje sodelovanja v timu	Upošteva predloge drugih in jih sprejema.	V skupini skrbi, da si razdelijo delo in si med seboj pomagajo.
Soočanje z nesoglasji	Ko ne more ustaviti prepira, se umakne.	Prepozna položaj, ki vodi do prepira, in ga umiri.
Sposobnost pogajanja	Sklene dogovor za doseg skupnih ciljev.	Z več člani skupine rešijo skupno težavo z dogovorom.
Povezovanje med generacijami	Verjame, da lahko razlike med generacijami povezujejo.	Rad prisluhne modrosti starejših ter hkrati prenaša svoje znanje in izkušnje na druge generacije.
SPOŠTOVANJE SEBE IN DRUGIH		
Razvijanje in spoštovanje lastnih vrednot	Pozna lastne vrednote, kot so na primer družina, spoštovanje, poštenost, delavnost, pomoč drugim. O njih se občasno pogovarja z drugimi (jih artikulira).	Zavzema se za vrednote, ki jih je sprejel za svoje.
Izražanje in sprejemanje kritike in pohvale	Zna sprejeti in izraziti pohvalo ter kritiko na spodbuden način.	Kritika in pohvala vplivata na spremembo njegovega vedenja.
Sposobnost empatije	Zaznava in razume težave drugih ljudi.	Sposoben se je živeti v položaj drugega in mu svetovati pri reševanju težav.
Izražanje strpnosti	Poskuša razumeti drugačne in sobiva z njimi.	Razvija in krepi dobre odnose med ljudmi.
Iskanje in sprejemanje pomoči	Poišče pomoč, ker ve, da jo potrebuje.	Poišče posameznike, skupine in institucije, ki dajejo pomoč, in jo sprejme.
Razumevanje večkulturnosti	Zaveda se, da živimo v večkulturni (raznoliki) družbi, in se uči živeti v teh okoliščinah.	Sprejema ljudi drugačnih kultur, prepričan in navad.
SKRIB ZA PRIHODNJE GENERACIJE		
Skrb za okolje	Upošteva navodila za varovanje narave.	Načrtuje aktivnosti za varovanje narave in pri tem spodbuja druge.
Ozaveščenost o spremembah v družbi	Zaveda se vplivov mednarodnega trgovanja in preseljevanja.	Zaveda se pozitivnih in negativnih posledic mednarodnega preseljevanja in trgovanja ter pomena družbene odgovornosti.
Energetska učinkovitost in obnovljivi viri	Sledi priporočilom o boljši izrabi energije in povečanju uporabe obnovljivih virov.	Spremlja in nadgrajuje načine uporabe obnovljivih virov.

MATEMATIČNE ZMOŽNOSTI⁵

Minimalna raven doseganja temeljne zmožnosti pomeni skromno podlago, ki odraslemu še omogoča uporabo matematike za vsakodnevne potrebe. **Optimalna raven** pomeni toliko zadovoljivo razvito zmožnost, da se odrasli ne glede na izobrazbo uspešno znajde v različnih življenjskih položajih, ki zahtevajo uporabno matematično znanje.

PODROČJA TEMELJNE ZMOŽNOSTI	UDELEŽENEC, KI DOSEGA MINIMALNO RAVEN MATEMATIČNE ZMOŽNOSTI, IZKAZUJE TALE ZNANJA IN SPRETNOSTI:	UDELEŽENEC, KI DOSEGA OPTIMALNO RAVEN MATEMATIČNE ZMOŽNOSTI, IZKAZUJE TALE ZNANJA IN SPRETNOSTI:
ŠTEVILA IN RAČUNSKE OPERACIJE		
	Razume vrednost števila.	
	Pozna dele celote	Dele celote zna izračunati in tudi oceniti.
	Pozna osnovne računske operacije in jih zna uporabljati na primerih iz prakse.	Uporablja osnovne štiri računske operacije s celimi in decimalnimi števili.
	Zna izračunati odstotke.	Zna izračunati odstotke v zahtevnejših nalogah.
	Decimalna števila zna primerjati z naravnimi števili.	Izračuna vrednost potence in korena z uporabo žepnega računalja (kalkulatorja).
OBDELAVA PODATKOV		
	Razume pravila gibanja v koordinatnem sistemu.	Zna odčitavati geometrijske zapise, ki imajo za podlago koordinatno mrežo.
	Pozna enostavne vrste vprašalnikov za zbiranje statističnih podatkov.	Iz besedila zna poiskati in uporabiti statistične pojme.
	Zna brati preglednice.	Odčitava preglednice z eno neodvisno in več odvisnimi spremenljivkami.
	Zna urediti pridobljene podatke in jih prikazati s preglednico.	Pri obdelavi podatkov iz vsakdanjega življenja zna uporabljati različne grafične prikaze (preglednico, stolpčni diagram, tortni diagram, piktogram itn.).
	Zna brati histograme in tortne diagrame.	Iz grafičnega prikaza zna poimenovati količini/e in ju/jih med seboj primerjati.
	Iz prikazov podatkov v preglednici zna narediti histogram in tortni diagram.	Zna izdelati linijski graf ter napovedati trend naraščanja ali padanja prikazane količine.
	Zna izračunati aritmetično sredino.	Zna izpeljati manjšo empirično raziskavo.
	Razume smisel in pomen piktogramov, s katerimi se srečuje pri svojem delu.	S formulo za izračun statističnega koeficienta izračuna ustrezn statistični koeficient.
ODNOSI MED KOLIČINAMI		
	Količino razdeli in zmeša v danem razmerju.	Količine razdeli v danem razmerju.
	Pozna razliko med razmerjem, v katerem se obe količini povečujeta (premo sorazmerje), in razmerjem, v katerem se ena količina povečuje, druga pa zmanjšuje (obratno sorazmerje).	Prepoznano premo oziroma obratno sorazmerje zna grafično predstaviti v koordinatnem sistemu.
	Obvlada preračunavanje vrednosti posameznih valut.	Oceni in primerja druge valute z evri.
	Zna uporabljati merilo zemljevida.	Razume zmanjšano merilo. Celoto zna razdeliti na različne dele in jih primerjati med seboj.

⁵ Opisniki temeljne zmožnosti matematična kompetenca so vzeti iz Knjižice z opisniki Matematična kompetenca in osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji. Glej Literatura in viri za izvedbo programa.

GEOMETRIJA IN MERJENJE		
	Uporablja osnovne geometrijske pojme: točka, ravnina, daljica, premica, poltrak, stranica, krožnica, kot, vzporedne stranice in pravokotne stranice.	Uporablja geometrijske pojme (točka, daljica, vzporednica, krožnica, kot, pravokotnica itn.).
	Pozna pojem dolžine, širine, obsega in ploščine lika.	Meri, zapiše in pretvarja dolžinske in ploščinske (med sosednjima enotama) merske enote ter računa z njimi.
	Zna izračunati obseg in ploščino pravokotnika in kvadrata ter ustrezno – smiselno uporablja merske enote za dolžino in ploščino.	Brez pripomočkov uporablja merske enote in jih po potrebi tudi ustrezno spreminja.
	Spozna funkcijo geotrikotnika in zna izmeriti kot.	Zna izmeriti in uporabljati kote.
	Prepozna in opiše geometrijska telesa: kvader, kocko, valj, piramido, stožec, kroglo. Pozna razlike med njimi.	Ob opazovanju modelov geometrijskih teles sestavi – zapiše obrazec za površino in prostornino izbranega telesa.
	Razume pojem površina telesa – »mreža telesa«.	Zna uporabiti obrazce za izračunavanje površin in podatke smiselno medsebojno povezuje.
	Zna smiselno uporabiti obrazec za površino in prostornino pri reševanju konkretnih življenjskih nalog. Zna preveriti rezultat po drugi poti.	Zna uporabljati prostorninske merske enote (tudi za tekočino). Spozna potrebo po uporabi obrazcev za izračunavanje obsega, ploščine, površine in prostornine teles.

SPORAZUMEVANJE V MATERNEM JEZIKU (JEDRNA PISMENOST)⁶

Minimalna raven doseganja temeljne zmožnosti pomeni skromno podlago/temelj, ki odraslemu omogoča branje, pisanje, poslušanje in govorjenje v maternem jeziku za vsakodnevne potrebe. **Optimalna raven** pomeni toliko razvito zmožnost, da se odrasli ne glede na izobrazbo uspešno znajde v različnih življenjskih položajih, ki zahtevajo sporazumevanje v maternem jeziku, to pomeni, da za svoje potrebe dobro obvladuje branje, pisanje in ustno izražanje.

PODROČJA TEMELJNE ZMOŽNOSTI NA MINIMALNI RAVNI	UDELEŽENEC, KI DOSEGA MINIMALNO RAVEN TEMELJNE ZMOŽNOSTI SPORAZUMEVANJE V MATERNEM JEZIKU (JEDRNA PISMENOST), IZKAŽUJE TALE ZNANJA IN SPRETNOSTI:	PODROČJA TEMELJNE ZMOŽNOSTI NA OPTIMALNI RAVNI	UDELEŽENEC, KI DOSEGA OPTIMALNO RAVEN TEMELJNE ZMOŽNOSTI SPORAZUMEVANJE V MATERNEM JEZIKU (JEDRNA PISMENOST), IZKAŽUJE TALE ZNANJA IN SPRETNOSTI:
BRANJE			
Branje različnih preprostih, kratkih besedil	Ob branju označi najpomembnejše podatke (tudi iz nebesednih delov besedila, na primer preglednic) in s svojimi besedami povzame prebrano.	Branje zahtevnejših uradnih, neuradnih in javnih besedil	Ob branju prepozna uradno in neuradno besedilo oziroma javno in zasebno besedilo. Razume pomen prebranega in se glede na vsebino prebranega ustrezno odzove in ukrepa. Branje zahtevnejših besedil na spletu. Pri branju sledi temeljnemu cilju, se ne izgublja v povezavah ne glede na moteče prvine na spletni strani (oglasil, pojavna okna, zavajajoča sporočila).
Razumevanje prebranega	Prebere navodilo in ga ustrezno uresniči.	Branje za učenje	Svoje branje prilagodi glede na dolžino in zahtevnost besedila prilagodi. Po potrebi posamezne korake ponavlja, dokler ni zadovoljen z izidom. Časovno nadzira svoje branje (določi si čas in/ali obseg branja).
Glasno branje različnih besedil	Bere razločno in dovolj glasno, da ga poslušalci dobro slišijo.	Kritično branje zahtevnejših besedil	Prepozna namen tvorca besedila, prepozna razliko med informacijo in dezinformacijo ter informiranjem in zavajanjem.
Branje za iskanje informacij v različnih medijih (informacijske table, tiskani mediji)	Poišče informacije o smeri, uri odhoda, uri prihoda, potovanju z javnim prevoznim sredstvom.	Branje, opisovanje, vrednotenje umetnostnih besedil	Bere in razume literarna dela in ob tem izrazi svoje mnenje.
Branje za iskanje informacij iz različnih virov (zemljevidov, leksikonov, razpredelnic)	Zna uporabljati zemljevid (strani neba, legendo, razbrati relief itn.), leksikon (poišče kraj bivanja, uporablja stvarno kazalo, kazalo vsebine, zna razbrati legendo, ve, kaj je geslo itn.) in zna iz razpredelnice razbrati podatke (na primer razdaljo med krajji) ter jih uporabiti.	Branje različnih daljših besedil	Sistematično se loti branja daljšega besedila (predvidi čas za branje, pregleda mednaslove, prebere povzetek ali uvod, pregleda slikovno gradivo, besedilo razdeli na manjše enote itn.).

⁶ Opisniki temeljne zmožnosti sporazumevanje v maternem jeziku (jedrna pismenost) so vzeti iz Knjižnice z opisniki Sporazumevanje v maternem jeziku. Glej Literatura in viri za izvedbo programa.

Branje uradnih, neuradnih, zasebnih in javnih besedil	Ob branju prepozna uradno in neuradno besedilo oziroma javno in zasebno besedilo. Zaveda se razlike v uporabi.	Glasovna interpretacija in dramatizacija besedila	Zna glasno in z občutkom prebrati zahtevnejše umetnostno besedilo.
Branje in razumevanje piktogramov	Prepozna piktograme in jih upošteva.	Uporaba temeljnih jezikovnih priročnikov pri branju	Uporablja temeljne sodobne jezikovne priročnike in poišče potrebne informacije.
PISANJE			
Izpolnjevanje obrazcev	Pregleda tiskani obrazec in ga po navodilih izpolni. Zna pravilno izpolniti spletni obrazec (preveriti zna varnost spletne povezave: v naslovu mora biti HTTPS, ključavnica), vnese podatke v vsa zahtevana polja (označena z *). Upošteva pomen pravičnega vnosa in varovanja podatkov. Zna izpolniti univerzalni plačilni nalog (UPN, tiskano in spletno različico).	Pisanje različnih vrst besedil (prošnje za zaposlitev, življenjepisa, voščila, neuradnega in uradnega opravičila)	Pri pisanju upošteva pravopisna in oblikovna pravila. Zna napisati prošnjo za zaposlitev, življenjepisa, voščila ali opravičila.
Pisanje preprostih besedil	Slišano zapiše v obliki preprostega zapisa.	Pisanje dopisov	Pravilno napiše glavo dopisa. Pri tem pravilno strukturira dopis z uvodom, jedrom in sklepom. Z dopisom nedvoumno izrazi namen pisanja in pri pisanju pazi na slovnično in pravopisno pravilnost.
Zbiranje, urejanje in zapisovanje informacij	Izdela miselni vzorec. Zbere, uredi in zapiše informacije okrog ključnega pojma. Zapis opremi z risbami, simboli itn.	Opisovanje vsakdanjega življenja	Razumljivo in jezikovno pravilno zapiše dogodke iz vsakdanjega življenja, želje in pojasnila.
Pisanje po nareku	V zapisu slišane informacije pravilno uporabi ločila in veliko začetnico.	Izpolnjevanje zahtevnejših obrazcev	Natančno sledi navodilom (kdaj uporabiti velike tiskane črke itn.) za izpolnitev obrazca. Zna izpolniti obrazec za vlogo za uveljavljanje pravic iz javnih sredstev.
Pisni opis predmeta, osebe, kraja	Opiše osebo, predmet in kraj po zakonitostih opisa (natančnost, jednatost, vrstni red itn.).	Pisanje avtorskih besedil (članki, prispevki, seminarske naloge itn.)	V svojih zapisih upošteva temeljna pravopisna pravila in pravila pisanja različnih vrst besedil.
Pisanje elektronskih sporočil	Pozna specifične (kratkost, jednatost, jasnost) komunikacije po e-pošti in se zaveda prednosti tovrstne komunikacije pred drugimi vrstami komunikacije.	Dopisovanje po e-pošti	Ob upoštevanju spletnega bontona učinkovito spletno komunicira po e-pošti.
Pisanje dopisov	Pozna strukturo dopisa in napiše preprost dopis (glava dopisa, smiselna vsebina, podpis, datum in kraj).	Pisanje besedil s strokovno vsebino	Na poljubno strokovno temo zbere in pripravi vire ter napiše besedilo.
POSLUŠANJE IN GOVORJENJE			
Poslušanje in razumevanje sogovornika	Sodeluje v preprostem pogovoru. Drugega posluša, ne da bi mu segel v besedo, ter mu odgovarja na vprašanja v skladu s temo pogovora.	Sporazumevanje v skupini	Spoštuje demokratična načela sporazumevanja v skupini in zna dejavno poslušati.
Razumevanje osnovne nebesedne komunikacije	Prepozna nebesedno komunikacijo v pogovoru in se nanjo ustrezno odzove. Svojo nebesedno komunikacijo prilagodi okoliščinam.	Govorno nastopanje	Se temeljito pripravi na nastop (naredi privlačen uvod, jasno in zanimivo predstavi vsebino in se drži predvidenega časa). Pri tem uporablja položaju primerno jezikovno zvrst in ustrezno nebesedno sporazumevanje.

Telefonski pogovor	Pri telefoniranju se predstavi, pojasni namen klica, govori razumljivo, pazi na trajanje pogovora, strpno poslušá sogovornika in mu pri tem ne sega v besedo ter vljudno konča pogovor.	Predstavitev delodajalcu	Pridobi ustrezne podatke, ki so pomembni za osebno predstavitev pri delodajalcu, in se pripravi na pogovor. S svojo predstavitvijo, izražanjem in vsebino pogovora je sposoben prepričati delodajalca.
Sporazumevanje v javnih ustanovah	V uradnih ustanovah pridobi informacije in sporoči svoje potrebe. Pojasni namen obiska ustanove, opiše svoje težave, želje in potrebe, strpno in samozavestno govori z uradnimi osebami in po potrebi prosi za dodatna pojasnila.	Predstavljanje (dela, okolja, vsakdanjih dogodkov itn.)	Jasno in zanimivo drugim pripoveduje o svojih izkušnjah, svojem kraju ali dogodku.
Izražanje misli, želja, potreb, nasvetov v različnih okoliščinah	Jasno, razločno in vljudno vpraša po (dodatnih) informacijah in prosi za pojasnila.	Obnova besedila	S svojimi besedami zna obnoviti prebrano besedilo v knjigi, učbeniku, priročniku, časniku ali reviji.
Predstavljanje	Se pripravi za pogovor in se predstavi delodajalcu.		
Iskanje in zbiranje informacij	Med iskanjem informacij postavlja vprašanja ustreznim osebám.		
Izražanje preprostih navodil	Razumljivo pove preprosta navodila.		
Povzemanje prebranega besedila	V kratkem monologu v nekaj točkah povzame besedilo.		

SPORAZUMEVANJE V TUJEM JEZIKU IN JEZIKOVNE ZMOŽNOSTI⁷

Minimalna raven doseganja temeljne zmožnosti pomeni skromno podlago/temelj, ki odraslemu omogoča najbolj temeljno sporazumevanje v tujem jeziku. **Optimalna raven** pomeni toliko razvito zmožnost, da se odrasli ne glede na izobrazbo uspešno znajde v različnih življenjskih položajih, ki zahtevajo to temeljno zmožnost. To na primer pomeni, da lahko v tujem jeziku ob uporabi temeljnih jezikovnih priročnikov, slovarjev, slovnice bere besedila v izvorniku (tujem jeziku), je zmožen drugim razumljivo govorno predstaviti kratko vsebino, piše sporočila in uradne dokumente.

PODROČJA TEMELJNE ZMOŽNOSTI NA MINIMALNI RAVNI	UDELEŽENEC, KI DOSEGA MINIMALNO RAVEN TEMELJNE ZMOŽNOSTI SPORAZUMEVANJE V TUJEM JEZIKU IN JEZIKOVNE ZMOŽNOSTI, IZKAŽUJE TALE ZNANJA IN SPRETNOSTI:	PODROČJA TEMELJNE ZMOŽNOSTI NA OPTIMALNI RAVNI	UDELEŽENEC, KI DOSEGA OPTIMALNO RAVEN TEMELJNE ZMOŽNOSTI SPORAZUMEVANJE V TUJEM JEZIKU IN JEZIKOVNE ZMOŽNOSTI, IZKAŽUJE TALE ZNANJA IN SPRETNOSTI:
BRANJE			
Razumevanje preprostih konkretnih besedil	Razume kratko preprosto besedilo, ki se nanaša na konkretni položaj, čeprav ne pozna vseh besed.	Branje zahtevnejših besedil	Bere besedila v izvorniku in pri branju uporablja temeljne jezikovne priročnike.
Branje za iskanje osnovnih informacij	Razume osnovna navodila in ve, kje jih poiskati.	Razumevanje bistva besedila in primerjanje različnih virov informacij	Prepoznava in razvršča vsebine iz različnih virov po podobnostih ali razlikah.

⁷ Opisniki temeljne zmožnosti sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti so vzeti iz Knjižice z opisniki Sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti. Glej Literatura in viri za izvedbo programa.

Glasno razumljivo branje	Prebere preprosto besedilo tako, da ga poslušalec razume.		
PISNO IZRAŽANJE			
Pisanje preprostih besedil	Sestavlja krajša in preprostejša daljša besedila za praktično rabo. Napiše kratko sporočilo, odgovori na prejeto elektronsko sporočilo, napiše osebno ali poluradno pismo. Pozna nekatere uvodne in sklepne formule pri pisanju pisem, čestitk.	Samostojno pisanje kompleksnejših besedil	Zmožen je samostojno pisati jasna, tekoča, slogovno primerna besedila. Pri pisanju upošteva pravopisna in oblikovna pravila različnih vrst besedil. Zna izbrati slog pisanja, primeren vsebini besedila in bralcu, ki mu je besedilo namenjeno.
Izpolnjevanje osnovnih obrazcev	Razume in pravilno izpolni manj zahtevne tiskane in spletne obrazce.	Dopisovanje	Zna napisati standardno ali elektronsko povpraševanje, ponudbo, naročilo, reklamacijo in osebna pisma oziroma sporočila, v katerih zna opisati dogodke, utemeljiti svoja stališča ter besedilo ustrezno skleniti.
Pisanje po nareku	Slišano besedilo pravilno zapiše	Pisno povzemanje (slišane ali prebrane)	Povezuje in vrednoti podatke in trditve iz več različnih virov. Zna napisati povzetke kompleksnejših in manj zahtevnih strokovnih besedil z znanega področja s pomembnimi podrobnostmi in poudarki.
		Pisno prevajanje iz tujega jezika v materinščino (in nasprotno)	Z uporabo klasičnega ali spletnega slovarja prevaja besedilo iz vsakdanjega življenja in z znanega strokovnega področja.
GOVORNO RAZUMEVANJE IN IZRAŽANJE			
Izražanje želja in potreb	Z uporabo osnovnih besed razloži, kaj potrebuje.	Sporazumevanje v skupini in v konkretnih vsakodnevnih situacijah	Razmeroma tekoče se zna sporazumevati v konkretnih vsakodnevnih zasebnih, javnih in poklicnih položajih ter zna izraziti svoje mnenje.
Sporočanje navodil	Zna predati navodila z uporabo osnovnih besed in v pravem naklonu.	Govorno nastopanje	Po poprejšnji pripravi zna naučeno vsebino o znani tematiki povedati jasno in razločno, tako da je razumljiva za poslušalce.
Pogovor o znanih vsakdanjih temah	Sodeluje v pogovoru, tako da uporablja osnovne besede in preproste stavčne strukture.	Izvajanje predstavitev	Jasno in razločno zna predstaviti pripravljeno predstavitev o znani tematiki, tako da jo poslušalci razumejo in z zanimanjem spremljajo.
Predstavljanje	Zna predstaviti osnovne informacije o sebi, svoji družini, delu, okolju, dogodkih iz vsakdanjega življenja.	Obnova besedila	Razume bistvo v konkretnih besedilih, avdio- ali videovsebinah na znano tematiko in jih zna obnoviti.
Iskanje in zbiranje informacij	Zna oblikovati vprašanja, da pride do določenih informacij.		
Uporaba vljudnostnih fraz	Pozna vljudnostne fraze in ve, kdaj ter katere uporabiti.		
UČENJE UČENJA TUJEGA JEZIKA			
Samostojno obnavljanje znanja	Z uporabo učbenika in delovnih listov ponovi predelano snov.	Uporaba učnih virov	Pozna orodja/programme za varovanje osebnih podatkov in zasebnosti za različne digitalne naprave. Pozna tveganja dostopanja drugih do njegovih digitalnih naprav (GPS sledenje, WiFi, Bluetooth).
		Samostojno učenje	Samostojno uporablja slovarje, slovnice in jezikovne priručnike.
		Načrtovanje učenja	Prepoznava potrebe po nadaljnjem učenju in zna načrtovati korake do novega znanja.

6 TRAJANJE IZOBRAŽEVANJA

Program obsega 100 ur organiziranega izobraževalnega dela z udeleženci programa.

7 IZPITNI KATALOG ALI DRUGI NAČINI PREVERJANJA ZNANJA

V programu se preverjajo znanja in spretnosti na tale način:

- ▶ s samoevalvacijo udeležencev izobraževanja ob udeležbi,⁸
- ▶ s formativnim spremljanjem napredka udeležencev med celotnim programom,
- ▶ s sumativnim spremljanjem napredka udeležencev po končanih sklopih in ob koncu programa.

V programu UŽU – MI so znanja in spretnosti izraženi z opisniki, ki zelo jasno in nazorno popisujejo neformalno znanje, ki ga posameznik ima, zato so v fazi preverjanja ter ocenjevanja znanja in spretnosti nepogrešljivi. Tako bo lahko učitelj ali vodja programa zelo natančno opredelil posameznikova znanja in spretnosti, ki mu bodo rabili kot izhodišče pri odločanju za nadaljnje formalno ali neformalno izobraževanje ali iskanje zaposlitve, morebitnemu naslednjemu delodajalcu ali izobraževalcu pa bodo izhodišče za delo s posameznikom oziroma za ponujanje ustreznega dela.

Priporočeno je opisno ocenjevanje znanja in spretnosti, ki je primernejše za skupine odraslih z velikimi primanjkljaji v temeljnih zmožnostih. Posebno za te skupine odraslih je priporočeno, da se znanje in spretnosti preverjajo z uporabo praktičnih življenjskih primerov. Dokazila o pridobljenih znanjih in spretnostih se vlagajo v zbirno mapo posameznega udeleženca programa. Ta dokument ima v programu več vlog: je pripomoček za ugotavljanje potreb in načrtovanje individualnih učnih ciljev, je pripomoček za spremljanje in preverjanje doseganja učnih ciljev in je tudi instrument za ocenjevanje doseganja s programom predvidenega znanja in spretnosti.

8 POGOJI ZA UDELEŽBO

Za udeležbo v programu ni treba izpolnjevati posebnih pogojev. Priporočljivo je, da se ob udeležbi v programu odraslim udeležencem omogoči ustrezna oblika preverjanja znanja in spretnosti, zato da se identificirajo posameznikova močna področja in tudi primanjkljaji, ki bi lahko vplivali na uspešnost posameznika pri udeležbi v nadaljnjem izobraževanju.⁹

---

⁸ Za vsako temeljno zmožnost je pripravljen predlog pripomočka za delo z udeleženci izobraževanja. Glej Literatura in viri za izvedbo programa.

⁹ Učitelji in izobraževalci v Sloveniji lahko od spomladi 2020 za ocenjevanje besedilnih in matematičnih spretnosti ter za ocenjevanje spretnosti reševanja problemov v tehnološko bogatem okolju uporabljajo instrument SVOS – Spletni vprašalnik ocenjevanje spretnosti. To je spletni vprašalnik, ki omogoča veljavne in zanesljive rezultate o spretnostih odraslega. Odraslim je dostopen v javni mreži za izobraževanje odraslih. MIZŠ je vpeljavo individualnega ocenjevanja spretnosti odraslih SVOS v Sloveniji zagotovilo zato, da bi neposredno podprlo prizadevanja omrežja izvajalcev izobraževanja odraslih za kakovostni razvoj. Več na spletni strani: <https://pismenost.acs.si/svos/>.

Programa se lahko udeležijo odrasli in mlajši odrasli na svojo željo ali na predlog zavoda za zaposlovanje, izobraževalne organizacije, svetovalca ISIO oziroma drugih organizacij in strokovnjakov.

9 POGOJI ZA NAPREDOVANJE IN DOKONČANJE PROGRAMA

Udeleženci v programu napredujejo v skladu z osebnim izobraževalnim načrtom. Drugih posebnih pogojev za napredovanje ni.

Pogoji za pridobitev potrdila o usposabljanju so:

- ▶ aktivno sodelovanje pri načrtovanju in izpeljavi programa,
- ▶ napredovanje po individualnem izobraževalnem načrtu,
- ▶ udeležba v 80 odstotkih organiziranega izobraževanja.

10 ORGANIZACIJA IZOBRAŽEVANJA

10.1 Didaktično-metodična navodila za izpeljavo programa

Učitelj v programu UŽU – MI upošteva tale didaktična načela:

NA UDELEŽENCA OSREDINJEN UČNI PROCES

Izhodišče za načrtovanje in samo učenje so udeleženceve učne potrebe in interesi, izraženi v pogovoru in drugih oblikah komunikacije. Upoštevajo se udeležencevo znanje, sposobnosti, pripravljenost za učenje in zunanje okoliščine, v katerih se uči. Udeleženec ves čas sodeluje pri načrtovanju, izpeljevanju in vrednotenju učenja, naloga učitelja pa je, da mu pomaga razporediti, povezati, premisliti in ovrednotiti posamezne stopnje učenja. Pri tem se postavi v vlogo aktivnega poslušalca in opazovalca, ki z različnimi vprašanji pa tudi z napotki usmerja udeležencevo premišljevanje in pozornost s problema in zahtev, ki jih ta postavlja pred udeleženca, na organizacijo in strukturo njegovega znanja in izkušenj, ki jih ima udeleženec z reševanjem podobnih problemov – ter pri udeležencu spodbuja metakognitivne procese, kot so: opazovanje in definiranje problema s svojimi besedami, razmišljanje o strategijah in načinih razrešitve problema, iskanje in uporaba virov (npr. čas), vrednotenje rešitve.

S tem ko je program v izhodišču usmerjen v aktualne potrebe udeležencev, je zagotovljena prepotrebna vstopna motivacija. Snovalci programa so sledili zamisli, da se bodo udeleženci pripravili udeležiti izobraževalnega programa kljub zadržkom, saj jim udeležba obeta zadovoljitev neke življenjske potrebe, na primer: izboljšanje položaja na delovnem mestu, novo znanje za samostojno dopolnilno dejavnost na kmetiji, socialne spretnosti za vključitev v nova socialna omrežja itn. Da bi dosegli ta cilj, je kurikulum osredinjen na znanje, spretnosti, zmožnosti, ki so nujno potrebni, da bi udeleženci zadostili opredeljeni potrebi. Vsebinsko so v programu na to potrebo vedno vezane informacije o vseh temeljnih zmožnostih. S tem sežejo mnogo dlje od vstopne motivacije – udeležence v resnici izobražujejo, saj jih seznanjajo s ključnimi zmožnostmi, ki so danes nujno potrebne za uspešnost v družbi. Tu pa se začne nov krog učenja – sprožajo se novi vpogledi, začne se opolnomočenje in porajajo se nove potrebe po učenju/izobraževanju. Zviševanje ravni temeljnih zmožnosti ni končni cilj; s pridobljenim znanjem in spretnostmi si bodo

odrasli prizadevali za boljšo kakovost življenja, dosegali osebne cilje, uspešno nastopali na trgu dela ter se dejavneje vključevali v družbene procese.

POVEZANOST UČNIH VSEBIN Z ŽIVLJENJEM UDELEŽENCEV IN NAČELO UČITELJEVEGA ŽIVLJANJA V ŽIVLJENJE IN KULTURO UDELEŽENCEV

Za uresničevanje ciljev programa učitelji izbirajo vsebine, za katere je pomembno, da izhajajo iz vlog in življenjskih položajev, ki jih imajo udeleženci kot družinski člani, delavci in državljani. Iz njihovega okolja je mogoče izbirati vsebine, ki jih udeleženci zaradi poznavanja/bližine lažje umestijo med pridobljeno znanje in pri katerih prepoznajo praktično uporabnost naučenega. To učiteljem omogoča, da poiščejo ustrezne življenjske primere, s katerimi se udeleženci lahko identificirajo ali jih prepoznajo kot resnične. Udeleženci spoznajo, da je učenje sredstvo za reševanje problemov. Učenje dobi smisel. Učitelji morajo torej spoznati kulturo, vrednote, interese, potrebe in strukturo življenja, ki ga živijo udeleženci, saj bodo tako lahko vplivali na spremembe pri udeležencih, predvsem tiste, ki se nanašajo na usmerjenost, odnos, na dojemanje sebe in drugih. Pri tem lahko uporabijo različne metode in tehnike, ki jim to omogočijo: na primer osebni pogovor z udeležencem, predstavitev ali kratko avtobiografijo udeležencev, občasno sodelovanje drugih članov družine ali skupnosti, v kateri živi udeleženec, na srečanjih, prireditvah ali skupnih akcijah, seznanjanje z dediščino, ljudskim in umetnostnim izročilom kulture, ki ji pripada udeleženec, pridobivanje objektivnih podatkov o okolju in razmerah, v katerih živi udeleženec, in podobno. Tako delo učiteljem omogoča, da prepoznajo posamezne udeležence kot odrasle in celostne osebnosti in ustvarijo z njimi enakovreden in na humanističnih vrednotah zasnovan medosebni odnos, udeleženci pa se v programu osebno celostno izrazijo in delujejo kot odrasli, samostojni ljudje.

NAČELO POVEZLJIVOSTI UČNIH VSEBIN, UČNIH METOD IN UČNEGA GRADIVA

Ravnanje po tem načelu udeležencu omogoča, da spozna funkcijsko zvezo med posameznimi temeljnimi zmožnostmi in jih celostno uporabi v različnih okoliščinah. Ustvari se tudi priložnost, da predmet in probleme, ki jih rešuje, opazuje z vidika različnih razlag in jih poskuša rešiti na različne načine. Tako si kritično izoblikuje svoj pogled na različne pojave pa tudi na svoje načine reševanja problemov in svoj slog učenja. Pri tem so učiteljem in udeležencem v pomoč opisniki temeljnih zmožnosti. Opisniki pomagajo abstraktno temeljno zmožnost konkretizirati, jo narediti uporabno, predvsem pa jo »napolniti« s primeri iz vsakdanjega življenja odraslih. Temeljno zmožnost nasičujejo t. i. »jedrni opisniki«, ki izražajo jedro temeljne zmožnosti in jo diferencirajo od drugih. Opisniki omogočajo lažje prilagajanje izvedbenega kurikula posameznim udeležencem in njihovim potrebam, razvit je tudi instrument za vstopno in končno preverjanje pridobljenih znanj in spretnosti ter samoevalvacijo. Cilj je bil oblikovati zbirko opisnikov za temeljne zmožnosti, ki bi opisovali vsakdanje življenje udeležencev različnih programov UŽU, hkrati pa bi bili dovolj splošni, da bi presegli konkretno navezanost na specifično okolje ali cilje programa (Javrh, 2016). Ta zbirka je zdaj na voljo v obliki knjižic z opisniki osmih temeljnih zmožnosti.¹⁰ To so inovativna orodja, ki učiteljem v programih UŽU rabijo za kakovostno izobraževalno delo z ranljivimi skupinami odraslih in krepitev njihovih temeljnih zmožnosti, ki jih opredeljuje Evropski referenčni okvir temeljnih zmožnosti.

Pri tem je posebno učinkovito projektno učenje, pri katerem si udeleženec ali skupina udeležencev izbere področje ali predmet učnega projekta, izdelava načrt, izvede in ovrednoti delo in učenje, ki so ga ob tem opravili. Učitelji uresničijo načelo tako, da poleg poudarjenih vsebin, na primer

10 Opisniki temeljnih zmožnosti so bili razviti s kvalitativnim raziskovalnim pristopom akcijskega raziskovanja. Podroben opis metode je zapisan v Priročni knjižici z navodili – Opisniki temeljnih zmožnosti. Glej Literatura in viri za izvedbo programa.

uporabe osebnega računalnika, obravnavajo integralne probleme – na primer pisanje prošnje na računalnik, in učence vzporedno ob problemih, povezanih z računalništvom, opozarjajo tudi na druge prvine pismenosti, kot so vsebinska, oblikovna in pravopisna korektnost prošnje. Pri tem lahko uporabljajo različne metode učenja, pri katerih udeleženci rešujejo probleme enkrat individualno, drugič v dvojicah ali majhnih skupinah, primerjajo različne posamezne in skupinske rešitve ter se ob tem naučijo predstavljati, zastopati in zagovarjati svoje mnenje, pri tem pozorno poslušati druge in se kritično odzivati. Spodbujanje komunikacije in interakcij med udeleženci pripomore k večji povezanosti v skupini, spodbuja udeležence in jim daje dobre neposredne izkušnje s timskim delom.

NAČELO INDIVIDUALIZACIJE UČENJA IN KONTINUIRANEGA SPREMLJANJA NAPREDOVANJA

Program je zasnovan tako, da zahteva od učiteljev pomoč udeležencem pri izdelavi osebnega učnega načrta, ki zajema opredelitev osebnih učnih ciljev, nalog in korakov, ki jih bo udeleženec opravil na poti do cilja, okvirno opredelitev časovnih rokov za izpeljavo posameznih učnih korakov ter oblik in časovnih intervalov preverjanja znanja in vrednotenja učnega procesa. Pri neposrednem stiku z udeleženci učitelji sodelujejo z udeležencem pri načrtovanju in vrednotenju napredovanja po učnem načrtu in pri morebitni modifikaciji učnega načrta. V tem dialogu učitelj poudarja predvsem napredovanje posameznika in usmerja njegovo pozornost na primerjavo njegovega znanja pred začetkom izobraževanja z novim znanjem in stopnjo neodvisnosti, ki jo je udeleženec že dosegel. Hkrati pa ga spodbuja k nadaljnjemu učenju in definiranju novih učnih ciljev. Pri vrednotenju napredka udeleženca spodbuja, naj sam izrazi svoje mnenje o napredovanju, učitelj pa to pozneje upošteva kot enakovredno prvine evalvacije. Tako postajajo udeleženci samostojnejši in odgovornejši za svoje učenje.

NAČELO IZBIRNOSTI

To načelo zadeva predvsem možnost izbire učnih vsebin, ob katerih si udeleženci izboljšujejo svoje temeljne spretnosti. Načelo izbirnosti je najtesneje povezano z načelom življenjske bližine, saj predvideva, da poteka učenje ob vsebinah, ki jih izberejo udeleženci programa, ker so zanje zanimive in/ali so pomembne za njihovo življenje. Udeleženci lahko izbirajo med sicer predpisanimi učnimi vsebinami, ki pa so v programu ravno zaradi tega zelo široko in splošno opredeljene, na primer Družina in dom, Telo in zdravje, Domača ekonomika, Kultura in družba. Izbirnost je tako omogočena na eni strani med predpisanimi področji, na drugi pa tudi pri konkretizaciji učne vsebine ali izbiri problema in problemskega položaja. Učenje bo zasnovano na problemih, ki so za udeležence pomembni in aktualni tudi glede pridobivanja znanja in temeljnih spretnosti, potrebnih za uspešno reševanje problema.

10.2 Priporočene vsebine programa

Priporočene vsebine za projektno obliko dela pripomorejo k širjenju splošne razgledanosti in razvijanju znanja ter spretnosti na posameznih področjih temeljnih zmožnosti odraslih udeležencev programa. Učitelji bodo podrobneje opredelili vsebine tako, da bodo upoštevali značilnosti in potrebe vsakokratne, konkretne skupine udeležencev. Izbirali bodo med priporočenimi vsebinami, lahko pa bodo dodali tudi nove vsebine, za katere bodo presodili, da so najprimernejše za doseganje teh ciljev. Izbrane so glede na življenjske okoliščine ciljne skupine, prilagojene udeležencem, da bi z njimi zadostili svojim potrebam po temeljnem znanju in spretnostih.

VSEBINE	
Osebna identiteta	<ul style="list-style-type: none"> ▶ osebni podatki (starost, datum in kraj rojstva, stan, osebni dokumenti, državljanstvo) ▶ izvor (narodnost) ▶ poklic, interesi, konjički ▶ videz, značaj, temperament, razpoloženja in čustvena stanja, počutje
Družina in dom	<ul style="list-style-type: none"> ▶ člani družine in odnosi med njimi ▶ prazniki in pomen družinskih navad
Osebna razmerja	<ul style="list-style-type: none"> ▶ odnosi med ljudmi (moški – ženske, formalni – neformalni itn.), prijateljstvo ▶ pravila sodelovanja v skupini
Prosti čas	<ul style="list-style-type: none"> ▶ konjički, zabava, obiski različnih prireditev, kino, gledališče, koncerti, radio, televizija ▶ šport in rekreacija, ples, počitnice, dopust
Turizem in učenje	<ul style="list-style-type: none"> ▶ države, dežele, mesta in znamenitosti ▶ potovanja, orientacija, transport, namestitve, prenočevanje, osebni dokumenti, prtljaga
Telo in zdravje	<ul style="list-style-type: none"> ▶ osebna higiena in kozmetika, telesno in duševno počutje, bolezni ▶ zdravstveno zavarovanje, zdravstvene storitve, prva pomoč ▶ zasvojenost
Ekonomika	<ul style="list-style-type: none"> ▶ nakupi, moda in oblačila, cene in razprodaje, reklame, mere, uteži, denar, načini plačevanja, različne storitve
Hrana in pijača	<ul style="list-style-type: none"> ▶ jedi in pijače, obedi, obroki, recepti, restavracije, jedilni listi, naročanje, zdrava/nezdrava prehrana ▶ bonton
Javno življenje	<ul style="list-style-type: none"> ▶ javni napisi, reklame, pošta, šola, telefon, banka, carina, promet, policija, prva pomoč, bolnišnica, servisi, razne informacije
Kultura in družba	<ul style="list-style-type: none"> ▶ vrste umetnosti, zgodovinske in druge zanimivosti, jezik, vera, prazniki, šege in navade, aktualni dogodki, življenjska raven
Mediji	<ul style="list-style-type: none"> ▶ radio, televizija, tisk
Naravno okolje	<ul style="list-style-type: none"> ▶ ure, deli dneva, meseci, letni časi, koledar, vreme, podnebje, dežele in pokrajine, rastline in živali, poseganje v naravo, ekologija
Načrtovanje lastne izobraževalne poti	<ul style="list-style-type: none"> ▶ izobraževanje kot vrednota, izobraževalne navade odraslih, primeri dobrih praks uspešnih posameznikov, npr. Zgledi vlečejo ▶ vpliv nestvarnih pričakovanj in nespodbudnih družinskih odnosov na izobraževanje ▶ pomen osebnega izobraževalnega načrta ▶ pomen portfolia za načrtovanje poklicne poti
Načrtovanje lastne poklicne poti	<ul style="list-style-type: none"> ▶ poklic, brezposelnost, podjetništvo ▶ različni poklici in kvalifikacije zanje, nacionalne poklicne kvalifikacije, izobraževanje in usposabljanje, iskanje zaposlitve, aktivno iskanje zaposlitve, preverjanje lastnih zaposlitvenih možnosti ▶ možnosti denarne pomoči med brezposelnostjo za posameznika in družinske člane, dostop do javnih storitev ▶ temelji podjetništva ▶ načrtovanje lastne poklicne poti in možnosti na trgu dela ▶ delo, zaposlitev, delovno mesto: delovne okoliščine, zaslužek, davki, prispevki, oblike zaposlitve (osebno dopolnilno delo, dopolnilna dejavnost na kmetiji), samozaposlitev, finančni viri za (samo) zaposlitev, enake možnosti med spoloma
Lokalno okolje – priložnost za delo	<ul style="list-style-type: none"> ▶ »speči« potenciali, perspektivne dejavnosti v okolju in odkrivanje priložnosti v lokalnem okolju ▶ spoznajmo domači kraj in Slovenijo ▶ pomen aktivnosti v družbi nasploh (aktivno državljanstvo) in v lokalnem okolju ▶ upravno-pravne zadeve

Metode učenja	<ul style="list-style-type: none"> ▶ iskanje, izbira in raba informacij pri učenju ▶ načini zapisovanja, metode pomnjenja in predstavljanja določenih vsebin ▶ informacijsko-komunikacijska tehnologija, knjižnice ▶ način zapisovanja, metode pomnjenja in predstavljanja učne snovi ▶ obvladovanje računalnika za potrebe učenja – informacijsko-komunikacijska tehnologija (internet, nosilci podatkov), knjižnic ▶ »učenje moje življenje«
Šolsko okolje	<ul style="list-style-type: none"> ▶ sistem izobraževanja odraslih, izobraževalne možnosti, svetovanje in pomoč odraslim pri šolanju (SS) ▶ katalog ponudbe izobraževanja odraslih, pravice in obveznosti odraslih v izobraževanju ▶ svet šole, inštrukcije in učna pomoč, možnosti za nadaljnje šolanje, bonton in komuniciranje

10.3 Priporočene metode in oblike dela ter izvedbe programa

Temeljna oblika in metoda dela je učenje v učnih projektih. V tem programu so lahko to kratki učni projekti, ki jih skupina izpelje na enem ali dveh učnih srečanjih, lahko pa si že na začetku izbere učni projekt, ki ga bo uresničevala na več učnih srečanjih, tako da bo pri posameznem učnem srečanju obravnavala eno od nalog, ki si jih bo določila v učnem projektu. Pri projektnem učenju je pomembno, da si skupina izbere zanjo pomemben življenjski problem in ga obravnava z različnih zornih kotov. Pri tem mora biti učitelj pozoren predvsem na postavljanje učnih ciljev. Paziti mora, da so v njem obravnavane različne prvine jedrne pismenosti, poudarjene temeljne zmožnosti in da je upoštevana večina opredeljenih znanj in spretnosti v katalogu znanja. Projektno učenje udeležencem omogoča, da se povezujejo z različnimi posamezniki in institucijami v okolju, s katerimi lahko sodelujejo različno – na primer pri pridobivanju informacij o okolju ali tako, da skupaj izpeljujejo katerega od projektov.

Organizacija izvedbe programa se natančno določi v okviru izvedbenega kurikula, ki ga pripravi organizacija izvajalka programa. Ta določi tudi vsebine odprtega dela programa. Obvezni sestavni del izvedbenega kurikula je osebni izobraževalni načrt udeležencev programa. Osebni izobraževalni načrt pripravi udeleženec v sodelovanju z učiteljem.

Glede na ciljno skupino, ki ji je program namenjen, se lahko uporabljajo tudi individualne oblike poučevanja. Organizirane oblike se lahko kombinirajo s samostojnim učenjem ali učenjem ob konzultacijah, ki je namenjeno utrjevanju in poglobljanju pridobljenega znanja in spretnosti.

Izvajalska organizacija zagotovi dva usposobljena učitelja, ki izvajata program sočasno. Oba učitelja izpeljujeta program v skladu z njegovimi standardi in v sodelovanju z izvajalsko organizacijo skrbita za pridobivanje udeležencev. V ta namen pripravljata ustrezne informacije, s programom seznanjata različne ustanove v svojem okolju ipd. Učitelja sta odgovorna za načrtovanje in kakovost izpeljave, izpeljavo usmerjata strokovno in organizacijsko ter skrbita za sodelovanje z drugimi partnerji programa (financerji, zunanjimi evaluatorji, strokovnimi nosilci programa, predstavniki lokalne skupnosti, javnih občil itn.). Za kakovostno izvajanje programa in doseganje njegovih ciljev je najpomembnejše dobro poznavanje spreminjajočih se potreb in položaja ciljnih skupin v družbi, ki lahko sprožijo potrebo po prenavljanju programa. Posebnosti učiteljeve vloge v programih za razvijanje temeljnih zmožnosti so: poznati mora socialno-kulturni in ekonomski kontekst okolja, v katerem deluje; prenašati mora znanje in sooblikovati temeljne zmožnosti, vendar tudi nekatera splošna znanja o okolju, kar udeležencu omogoči, da se vključi v družbeno in delovno življenje; čim bolj načrtuje svoje delo v sodelovanju z udeležencem; omogočati mora učenje, ki je kontekstualizirano, relevantno, reflektivno in analitično; učitelji delujejo v timu ali dvojici. Učitelj je obenem oblikovalec, pospeševalec, posrednik, inštruktor, ocenjevalec in organizator. Njegova

vloga ni samo, da podpira učenje, temveč tudi to, da podpira in spremlja napredek. Mora poznati in razumeti skupnost, v kateri dela, in izrabiti dinamiko lokalnih omrežij ter partnerstva. Njegovo strokovno znanje je zasnovano na veščinah in znanju, ki naj se prenese, na tehnikah prenosa, na veščinah, ki so povezane z družbeno in poklicno vključenostjo, na razumevanju potreb deležnikov (analiza potreb, umeščanje, sooblikovanje programov, medkulturno delo, upravljanje/uporaba razlike). Ob tem je treba posebej poudariti tudi potrebo po tem, da so strokovni delavci deležni sistematične skrbi za svoj profesionalni razvoj, tako da morejo razviti profesionalno identiteto učitelja v programu za razvoj pismenosti oziroma v programih za opolnomočenje ranljivih ciljnih skupin. Vloga učitelja in njegova usposobljenost za uspešno delo z ranljivimi skupinami sta odločilna za zagotavljanje kakovostnega izobraževanja.

Ker so to programi, v katere se vpisujejo odrasli udeleženci s primanjkljaji na področju temeljnih spretnosti, je priporočljivo, da organizacija, ki izpeljuje program, zagotovi še sodelovanje učitelja pomočnika, ki opravlja delo prostovoljsko (brezplačno). Učitelji pomočniki so lahko študentje (lahko tudi za potrebe študijske prakse), dijaki zadnjih letnikov srednjih šol ali drugi prostovoljci (npr. upokojeni učitelji).

10.4 Viri za izvedbo programa

Učno gradivo izbirajo učitelji. Pri izbiri in izdelavi učnega gradiva je treba upoštevati tale merila: obsegati mora v programu zajete vsebine; ustrezati mora sodobnim didaktičnim načelom; didaktično in metodično mora biti usklajeno s temeljnimi cilji programa. Priporočljivo je, da učno gradivo zajema tudi gradivo, ki ga pripravijo udeleženci sami, ki je iz njihovega ožjega življenjskega okolja in se nanaša na uresničevanje njihovih vsakdanjih potreb (brošure o lokalnem okolju, znamenitostih, pomembnih osebnostih, stari zemljevidi, navodila, razni avtohtoni recepti ipd.). Priporočeni viri za izvedbo programa so navedeni v dodatku Literatura in viri za izvedbo programa.

10.5 Priporočeno število udeležencev

Priporočeno število je udeležencev od 12 do 16.

10.6 Časovna razporeditev

Izobraževanje izvajajo izobraževalne organizacije za odrasle. Organizacija, ki izpeljuje program, lahko v skladu s programom porazdeli celotno vsoto ur glede na potrebe učne skupine in posameznika, učno obliko in druge okoliščine, v katerih poteka izobraževanje. Praviloma se program izvede v krajših sklopih (od 4 do 5 andragoških ur), večkrat na teden, v skupnem trajanju 3 mesecev.

10.7 Evalvacija programa

Evalvacija programa je stalna strokovna naloga izbrane strokovne organizacije, ki je s svojimi strokovnimi in raziskovalnimi zmogljivostmi ter vsebino dela pristojna za opravljanje evalvacije. Metoda evalvacije naj izhaja iz strokovne presoje evalvacijskih ciljev ter bo usmerjena v kvalitativne analize, ki so uveljavljene v izobraževanju. Pri izpeljavi programa bo potekala tudi sprotne notranja evalvacija učnih dosežkov, ki jo opravljajo udeleženci.

11 ZNANJE IN USPOSOBLJENOST STROKOVNIH DELAVCEV

Zaradi narave programa in značilnosti ciljne skupine manj izobraženih odraslih, ki se udeležujejo izobraževanja odraslih in obnavljajo temeljne zmožnosti v programu UŽU – MI, se priporoča, da imajo izvajalci specifična znanja s tehle področij: poznavanje teoretskih temeljev in modelov za delo z ranljivimi skupinami odraslih; poznavanje značilnosti ciljne skupine programa; poznavanje izobraževalnih in drugih potreb ciljne skupine in ustrezno izvedbeno načrtovanje; obvladovanje sodobnih andragoških metod za delo z ranljivimi skupinami odraslih; poznavanje pomena temeljnih zmožnosti posameznika za življenjsko uspešnost na področju osebne izpolnitve, sodelovanja v družbi in konkurenčnosti in prožnosti v svetu dela; usposobljenost za povezovanje razvoja pismenosti in temeljnih zmožnosti z življenjskimi področji po modelih izobraževanja ranljivih skupin. Priporočljivo je tudi, da učitelji obnavljajo in posodablajo svoja specifična znanja za izvajanje programa UŽU – MI.

VSEBINSKI SKLOP	STROKOVNI DELAVEC	ZNANJE S PODROČJA
Socialne in državljanske zmožnosti	učitelj	visokošolskega izobraževanja sociologije, psihologije ali kulturoloških študij
	učitelj	visokošolskega izobraževanja zgodovine, geografije, filozofije, politologije, pedagogike, andragogike, socialne pedagogike ali slovenistike
Sporazumevanje v maternem jeziku (jedrna pismenost)	učitelj	visokošolskega izobraževanja sociologije, psihologije ali kulturoloških študij
	učitelj	visokošolskega izobraževanja pedagogike, andragogike, socialne pedagogike, razrednega pouka ali slovenistike
Sporazumevanje v tujih jezikih	učitelj	visokošolskega izobraževanja sociologije, psihologije ali kulturoloških študij
	učitelj	visokošolskega izobraževanja tujih jezikov, pedagogike, andragogike, socialne pedagogike ali slovenistike
Učenje učenja	učitelj	visokošolskega izobraževanja sociologije, psihologije ali kulturoloških študij
	učitelj	visokošolskega izobraževanja pedagogike, andragogike, socialne pedagogike, slovenistike ali matematike
Matematične zmožnosti	učitelj	visokošolskega izobraževanja sociologije, psihologije ali kulturoloških študij
	učitelj	visokošolskega izobraževanja pedagogike, andragogike, socialne pedagogike ali matematike
Digitalna pismenost	učitelj	visokošolskega izobraževanja sociologije, psihologije ali kulturoloških študij
	učitelj	visokošolskega izobraževanja pedagogike, andragogike, socialne pedagogike ali matematike
Odpri del programa		
določi izvajalec	določi izvajalec	določi izvajalec

12 POTRDILO O USPOSABLJANJU

Udeleženci dobijo ob koncu programa potrdilo o usposabljanju, ki je javna listina. Potrdilo ima obvezno prilogo z navedbo pridobljenih znanj in spretnosti, kadar je to smiselno, pa tudi izpeljanih učnih projektov.

Literatura in viri za izvedbo programa

DELO	OPIS
Javrh, P. (ur.). (2011). Obrazi pismenosti . Ljubljana: Andragoški center Slovenije.	Monografija Obrazi pismenosti prinaša razmislek o različnih vidikih pismenosti, ki jo avtorji in avtorice pogosto povezujejo s konceptom družbene (ne)pravičnosti in družbeno ranljivih skupin. Teoretična ozadja prispevkov so različna, saj avtorji in avtorice razmišljajo s konceptualnimi aparati različnih strok (andragogike, sociologije, psihologije, socialnega dela, književnosti, jezikoslovja itn.). To jasno izriše pismenost kot kompleksen pojav, probleme, ki se porajajo na področju pismenosti, pa kot probleme, ki jih je treba obravnavati in reševati interdisciplinarno.
Javrh, P., Možina, E., Kuran, M. (2010). Evalvacija javno veljavnih programov Usposabljanje za življenjsko uspešnost (UŽU) in Temeljno usposabljanje za učitelje v programih UŽU . [Elektronski vir]: povzetek zaključnega poročila. Elektronska knjiga. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.	Poročilo nacionalne evalvacije javnoveljavnih programov je povzetek namena, ciljev in metodologije evalvacije ter najpomembnejših ugotovitev obsežne evalvacije. Spoznanja in ugotovitve evalvacije so bili podlaga za snovanje Monografije Obrazi pismenosti in pozneje za prenovo ter posodobitev javnoveljavnih programov.
Javrh, P. (ur.). (2018). Spretnosti odraslih . [Elektronski vir]. 2., recenzirana in dopolnjena izdaja. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.	Delo Spretnosti odraslih je pomembno za nadaljnji razmislek o rezultatih nacionalne raziskave Spretnosti odraslih – PIAAC pa tudi za uporabo teh na makro in mikro ravni. Delo sestavlja 14 prispevkov avtoric in avtorjev, ki osvetljujejo raznotere vidike in izbrane izseke podatkov raziskave Spretnosti odraslih – PIAAC ter zadnje interpretirajo, da bi našli pojasnila, zakaj je Slovenija dosegla podpopprečne rezultate. Monografija pokaže tudi, da so rezultati v izobraževalni politiki uporabni le, kadar so sad sodelovanja znanosti in stroke, saj le sodelovanje politike, znanosti in raziskovanja lahko uspešno »preseje« in razlaga rezultate ter oblikuje konstruktivna priporočila, ki bodo pomembna za nacionalni kontekst izobraževanja odraslih.
Javrh, P. (2016). Raziskava spretnosti odraslih: metodologija in rezultati – na kratko . Ljubljana: Andragoški center Slovenije.	V priročni knjižici je na kratko in poljudno predstavljena metodologija raziskave Spretnosti odraslih – PIAAC, ki pomagajo razumeti rezultate raziskave. Zajetih je nekaj osnovnih rezultatov za Slovenijo in sodelujoče države.
Javrh, P. in Kuran, M. (ur.). (2012). Temeljne zmožnosti odraslih: priročnik za učitelje . Ljubljana: Andragoški center Slovenije.	Priročnik temelji na avtorskih prispevkih monografije Obrazi pismenosti, Spoznanja o razvoju pismenosti odraslih 2011 (Javrh). Posamezna poglavja so izvlečki izvirnih prispevkov avtorjev. Pet poglavij so avtorji pripravili posebej za ta priročnik.
Javrh, P. in Možina, E. (2016). Opisniki temeljnih zmožnosti: priročna knjižica z navodili . Ljubljana: Andragoški Center Slovenije.	Knjižica predstavlja podrobne informacije o projektu in pomenu opisnikov temeljnih zmožnosti. Poda metodološko zasnovo za opredeljevanje opisnikov in predstavi nastajanje vsebin knjižic z opisniki temeljnih zmožnosti ter praktične namige za njihovo uporabo v didaktične namene. Pomeni teoretsko podkrepitev koncepta, ta se izraža v krajših knjižicah posamezne temeljne zmožnosti, ki so namenjene za uporabo v vsakodnevni praksi.
Brezovar, D., Magajne, A., Šarc, S., Javrh, P., Kuran, M., Lenič, S. in Možina, E. (2016). Opisniki temeljne zmožnosti. Matematična kompetenca in osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji . Ljubljana: Andragoški Center Slovenije.	Knjižica podrobno opisuje kompleksno temeljno zmožnost iz dveh delov. Matematična kompetenca in osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji predstavlja sposobnost obvladovanja in uporabe matematičnega načina razmišljanja za reševanje mnogih težav v vsakdanjem življenju. Zajema sposobnost in pripravljenost za uporabo matematičnih načinov razmišljanja (logično in prostorsko razmišljanje) in načinov predstavljanja (formule, modeli, konstrukcije, grafi in razpredelnice).
Veldin Bednjanič, O., Brezovar, D., Chvatal, M., Fišer, L., Kušar, D., Magajne, A., Olenik, D., Šarc, S., Šubic, J., Javrh, P., Kuran, M., Lenič, Š. in Možina, E. (2016). Opisniki temeljne zmožnosti. Samoiniciativnost in podjetnost . Ljubljana: Andragoški Center Slovenije.	Knjižica predstavlja podroben opis temeljne zmožnosti samoiniciativnost in podjetnost, ki pomeni uresničevanje posameznikovih zamisli. Zajema ustvarjalnost, inovativnost, sprejemanje tveganja ter sposobnost načrtovanja in vodenja projektov za doseganje konkretnega cilja. V pomoč bo posameznikom na delovnem mestu, pri razumevanju ozadja samega dela in izrabi ponujenih priložnosti pa tudi v njihovem vsakdanjem življenju in v družbi nasploh.

<p>Veldin Bednjanič, O., Chvatal, M., Fišer, L., Olenik, D., Šubic, J., Javrh, P., Kuran, M., Lenič Š. in Možina, E. (2016). <u>Opisniki temeljne zmožnosti. Sporazumevanje v maternem jeziku</u>. Ljubljana: Andragoški Center Slovenije.</p>	<p>Knjižica predstavlja temeljno zmožnost sporazumevanje v maternem jeziku, ki pomeni sposobnost izražanja in razumevanja pojmov, misli, čustev, dejstev in mnenj v pisni in govorni obliki (poslušanje, govorjenje, branje in pisanje) ter jezikovno medsebojno delovanje na ustrezen in ustvarjalen način v vseh družbenih in kulturnih okoliščinah, kot so izobraževanje in usposabljanje, delo, dom in prosti čas.</p>
<p>Kušar, D., Princes, T., Javrh, P., Kuran, M., Lenič, Š. in Možina, E. (2013). <u>Opisniki temeljne zmožnosti. Učenje učenja</u> [Elektronski vir]. Ljubljana: Andragoški Center Slovenije.</p>	<p>Knjižica podaja podrobne informacije o temeljni zmožnosti učenja učenja, ki predstavlja sposobnost učiti se in vztrajati pri učenju, organizirati lastno učenje skupaj z učinkovitim upravljanjem časa in informacij, individualno in v skupinah. Ta knjižica predstavlja pomoč bralcu pri zavedanju lastnega učnega procesa in potreb, prepoznavanju priložnosti, ki so na voljo, in sposobnosti premagovanja ovir za uspešno učenje.</p>
<p>Javrh, P., Možina, E., Bider, K., Kragelj, K., Volčjak, D., Sepaher, G., Gjerek, L., Matavž, H., Rejec, P., Babič Ivaniš, N. in Breclj, V. (2018). <u>Digitalna pismenost</u> [Elektronski vir]: opisniki temeljne zmožnosti. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.</p>	<p>Knjižica predstavlja podroben opis temeljne zmožnosti digitalna pismenost, ki pomeni zmožnost posameznika, da uporablja in deluje v digitalnem svetu. Digitalna pismenost je zmožnost varne in kritične uporabe tehnologij informacijske družbe na različnih področjih: pri delu, v prostem času in za sporazumevanje z drugimi. Ključni sestavni del te zmožnosti je digitalna kompetenca. Ta zmožnost zajema kritično in varno uporabo digitalne tehnologije pri delu, za osebne potrebe v prostem času ter pri sporazumevanju. Pri tem je temeljno računalniško znanje, kot je uporaba računalnika za iskanje, ocenjevanje, shranjevanje, proizvodnjo, predstavitev in izmenjavo informacij ter za sporazumevanje in sodelovanje v skupnih omrežjih na internetu, zgolj podlaga, ki omogoča spoznavanje drugih, hitro razvijajočih se digitalnih orodij.</p>
<p>Javrh, P., Možina, E., Bider, K., Kragelj, K., Volčjak, D., Sepaher, G., Gjerek, L., Matavž, H., Rejec, P., Babič Ivaniš, N. in Breclj, V. (2018). <u>Sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti</u> [Elektronski vir]: opisniki temeljne zmožnosti. 2., recenzirana in dopolnjena izdaja. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.</p>	<p>Knjižica predstavlja podroben opis temeljne zmožnosti sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti, ki zajema sposobnost podajanja in sprejemanja informacij v različnih jezikih, sposobnost medkulturnega razumevanja in uporabo tujega jezika v ustreznih okoliščinah. Za zmožnost sporazumevanja v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti je nujno potrebno zelo različno znanje, kot je na primer poznavanje temeljnega besednjaka in slovnice, zavest o primernih in v jeziku uveljavljenih oblikah najsplošnejših besednih zvez pa tudi registrov jezika – to zajema vsaj delno poznavanje nenapisanih socialnih dogovorov, kulturne vplive, spremenljivost ter aktualno rabo jezikov.</p>
<p>Javrh, P., Možina, E., Verdenik, A., Bertonec, K., Glažar, D., Jerič, K., Novak Lešnik, U., Oder, K., Oražem, M. in Tamše, E. (2020). <u>Socialne in državljanske kompetence</u> [Elektronski vir]: opisniki temeljne zmožnosti. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.</p>	<p>Knjižica podrobno opisuje temeljno zmožnost socialne in državljanske kompetence, ki na eni strani zajema družbeno oziroma socialno, na drugi pa državljansko perspektivo. Socialni del temeljne zmožnosti zajema osebnostni in družbeni vidik in se nanaša na sposobnost posameznikovega razmisleka o sebi ter konstruktivnega sodelovanja z drugimi v medosebnih odnosih in različnih socialnih okoljih. Državljski del temeljne zmožnosti pa zaobjema znanje, spretnosti in držo posameznika, da ravna kot odgovoren državljan, ki je dejaven v državljskem in družbenem življenju. Pomembne prvine te temeljne zmožnosti so razvijanje zavesti o vrednotah, povezovanju ter zavedanju o raznolikosti in različnih kulturnih identitetah doma, v Evropi in svetu.</p>
<p>Javrh, P., Možina, E., Verdenik, A., Bertonec, K., Glažar, D., Jerič, K., Novak Lešnik, U., Oder, K., Oražem, M. in Tamše, E. (2020). <u>Kulturna zavest in izražanje</u> [Elektronski vir]: opisniki temeljne zmožnosti. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.</p>	<p>V knjižici je predstavljena temeljna zmožnost kulturna zavest in izražanje, ki je v priporočilih Sveta o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje navedena na zadnjem mestu, a zagotovo ne sodi med manj pomembne. Še kako pomembna je za opolnomočenje posameznika, saj poudarja znanje, spretnosti in odnose, ki jih potrebuje za osebno izpolnitev in razvoj. Posebno mesto zavzema pri razvoju kritičnega razmišljanja, ustvarjalnosti, izražanja lastnih zamisli, odgovornosti, občutka pripadnosti in vloge v družbi, medkulturnih spretnosti ter posameznikove identitete.</p>

Serija izobraževalnih filmov **Na poti do življenjske uspešnosti**: <https://pismenost.acs.si/> .

Izobraževalni film **Temeljna zmožnost Sporazumevanje v maternem jeziku** [Video]. YouTube.

Izobraževalni film **Temeljna zmožnost Učenje učenja** [Video]. YouTube.

Izobraževalni film **Temeljna zmožnost Samoiniciativnost in podjetnost** [Video]. YouTube.

Izobraževalni film **Temeljna zmožnost Matematične kompetence in kompetence v znanosti in tehnologiji** [Video]. YouTube.

Izobraževalni film **Temeljna zmožnost Digitalna pismenost** [Video]. YouTube.

Izobraževalni film **Temeljna zmožnost Sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti** [Video]. YouTube.

Izobraževalni film **Temeljna zmožnost Kulturna zavest in izražanje** [Video]. YouTube.

Zbirko opisnikov temeljnih zmožnosti dopolnjujejo izobraževalni filmi in zvočno gradivo o temeljnih zmožnostih. Zbrani so v seriji Na poti do življenjske uspešnosti. V vsakem filmu izbrani posameznik predstavi posamezno temeljno zmožnost s svojo zgodbo o tem, kako je imel v nekem trenutku življenja težave zaradi neke premalo razvite temeljne zmožnosti, in pot, kako jo je razvijal. Gre za preizkušena praktična orodja, ki se jih lahko uporabi za začetno animiranje in procesno motiviranje udeležencev izobraževanja iz različnih ranljivih skupin in za različne namene ter v različnih fazah izobraževalnega procesa: za samostojno individualno učenje ali kot orodje za skupinsko delo in učenje, kot vajo za ogrevanje in zvečanje motiviranosti ali kot povzetek za ponavljanje. Filmi so zlasti primerni za tiste odrasle, ki se soočajo z večjimi težavami pri razumevanju besedil in zato informacije lažje sprejemajo v večmedijski obliki. Poglavitna posebnost izobraževalnih filmov Na poti do življenjske uspešnosti je, da so osebne zgodbe predstavljene tako, da postopno odkrijejo univerzalne in prenosljive zakonitosti, ki jih gledalci z lahkoto prepoznajo, saj so podane na zelo nazorno in preprosto, kot osebna modrost.

